

Foaia Diecezană

PERIODIC DE CULTURĂ ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ
EDITAT DE EPISCOPIA CARANSEBEȘULUI

SERIE NOUĂ, Anul V, Nr. 7 - 8 (53 - 54), Iulie - August, 1999;
ISSN 1223 - 9461

Fondată în 1886
Episcop
IOAN POPASU

CTITORI ȘI BINEFĂCĂTORI AI CATEDRALEI EPISCOPALE CARANSEBEȘ 1999

Cont: 45.36.50.21
B.C.R. Caransebeș

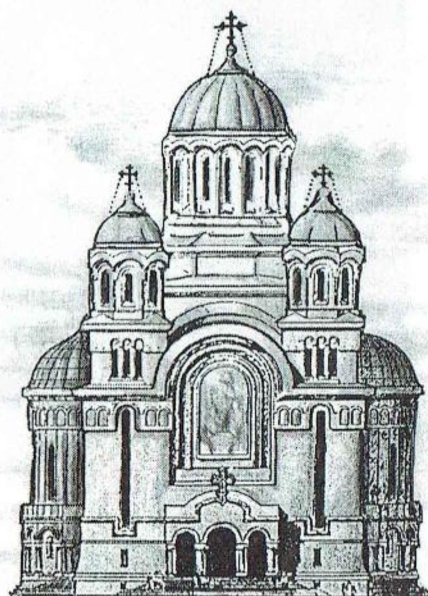
„Fiecare să dea cum socotește cu inima sa,
nu cu părere de rău, sau de silă,
căci Dumnezeu iubește pe cel care dă cu voie bună."

(II Corinteni 9, 7)

(*urmare din numărul trecut*)

Nr. crt.	Numele și prenumele	Localitatea	Suma
611	Hurduzeu Ana	Caransebeș	30.000
612	Madincea Ilie	Caransebeș	100.000
613	Paroh. Naidăș	Prot. Oravița	170.000
614	Ing. Bojincă Ioan	Bocșa	300.000
615	Ciuciulete Neli	Oravița	300.000
616	Boldea Adriana	Caransebeș	100.000
617	Tocaci Mircea	Caransebeș	100.000
618	Almăjan Florin	Caransebeș	100.000
619	Roșu Petru	Caransebeș	100.000
620	Vârlan Elena	Caransebeș	100.000
621	Vâsdoagă Anica	Caransebeș	100.000
622	Bojinescu Dorina	Caransebeș	50.000
623	P.S. Dr. Laurențiu Streza	Episcopul Caransebeșului	550.000
624	Pr. Prof. Ionel Popescu	Directorul Seminarului Teologic – Caransebeș	500.000
625	Vulpeș Nicolae	Caransebeș	200.000
626	Astănoaiei Cezar	Caransebeș	50.000
627	Miloi Maria	Anina	100.000
628	Paroh. Băuțarul Superior	Prot. Caransebeș	750.000
629	Parohia Bucoșnița	Prot. Caransebeș	1.100.000
630	Velșan Ion	Caransebeș	100.000
631	Hurduzeu Ana	Caransebeș	30.000
632	Pr. Simeria Rusalin	Caransebeș	200.000
633	Parohia Globul Craiovei	Prot. Băile Herculane	830.000
634	Protopopiatul Ortodox Român	Caransebeș	6.000.000
635	Paroh. Caransebeș VI	Prot. Caransebeș	200.000
636	Parohia Verendin	Prot. Băile Herculane	500.000
637	Sârbu Ioan Dan	Mâtnicul Mare	200.000
638	Benec Elena	Caransebeș	50.000
639	Ing. Mationi Mărioara	Com. Glimboca	1.000.000

(*continuare în numerele următoare*)

Colectivul redacțional:

Președinte: – **P.S. Dr. LAURENȚIU STREZA**
Episcopul Caransebeșului
Redactor resp.: – Pr. Vicar Ioan Petraș
Membri: – Prot. Dr. Vasile Petrica
– Pr. Prof. Dr. Sorin Cosma
– Pr. Prof. Drd. Ionel Popescu
– Petrică Neagu
– Adrian Popescu
Tehnoredactor: – Cristian Frențiu

Tehnoredactare computerizată și tipărire:
TIPOGRAFIA DIECEZANĂ CARANSEBEȘ
tel.: 055/229412, fax: 055/229402
e-mail: episcop@cs.ro

SFÂNTA ŞI DUMNEZEIASCA LITURGHIE

Dumnezeiasca Liturghie este cel mai mare *tezaur* al creştinismului şi cel mai mare *dar* lăsat lumii de Mântuitorul Hristos, Răscumpărătorul omenirii. Ea este, în primul rând, ***Jertfa nesângeroasă*** care permanentizează şi actualizează efectele sfinţitoare ale *Jertfei celei una, de pe Cruce (Evr. 7,27),* pentru mântuirea noastră. În al doilea rând, Liturghia este ***Taina*** împărtăşirii cu *Sfântul Trup* şi *Scumpul Sânge al Domnului, Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos,* sub forma *pâinii* şi a *vinului*, prin care devenim purtători de Hristos, "hristofori". ***Prezenţa reală* a lui Hristos în *Sfânta Euharistie*** este *garanţia* şi *şansa* părtăşiei noastre cu El la *Masa Împărăţiei lui Dumnezeu*, pregustând din bunătăţiile cereşti, de care se împărtăşesc drepţii în ceruri.

Toată această lucrare dumnezeiască, sfinţitoare şi mântuitoare, realizată tainic de ***Hristos***, ca *Săvârşitor nevăzut*, se împlineşte în lume, printr-o *rânduială văzută*, oficiată de *săvârşitorii văzuţi*, din ierarhia sfinţitoare, *episcop, preot şi diacon*, trepte consacrate prin *Hirotonie*, ca Taină a înrâuririi Duhului Sfânt, în împreună slujire, *coliturghisire*, cu *dreptcredincioşii* participanţi la Sfânta Liturghie.

Rânduiala Sfintei Liturghii este o *operă de origine divină*, nu o creaţie a geniului uman. În evoluţia ei formală, pe parcursul istoriei, se constituie ca o *lucrare de sinergism*, între Dumnezeu şi om, în instituţia Sa divin-umană, *Sfânta Sa Biserică*. De aceea ea constituie pentru noi şansa vieţii veşnice, Taina câştigării Împărăţiei cerurilor.

1. Instituirea Sfintei Liturghii

Întemeietorul Sfintei Liturghii este Însuşi Mântuitorul, Care a *pregătit* şi a *prevestit* instituirea acestei lucrări dumnezeieşti, la minunea *înmulţirii pâinilor* în pustie, identificând *trupul Său* cu *pâinea cerească* care se va da spre mâncare, pentru viaţa veşnică, zicând: *"Eu sunt pâinea cea vie, care s-a pogorât din cer. Cine mănâncă din pâinea aceasta viu va fi în veci. Iar pâinea pe care eu o voi da pentru viaţa lumii este trupul Meu" ... "dacă nu veţi mânca trupul Fiului Omului şi nu veţi bea sângele Lui, nu veţi avea viaţă întru voi" (In. 6,51.53)*.

În Joia Mare, în ajunul morţii Sale pe cruce, *Mântuitorul* ***instituie ritualul văzut al Dumnezeieştii Liturghii***, alegând mai întâi ***pâinea*** ca element de jertfă, după cum prevestise, *materie* care reprezintă cel mai adecvat firea umană, fiind hrana de bază a omului, care se câştigă cu trudă şi osteneală. În Sfânta Euharistie, pâinea devine, astfel, *ofranda* muncii şi a iubirii omului faţă de Dumnezeu. La ***pâine***, care devine Trupul Său, Mântuitorul a adăugat ***vinul***, care devine Sângele Său, fiind o băutură exclusivă a omului, obţinută tot prin muncă şi efort omenesc. În Sfânta Liturghie, elementele euharistice, daruri aduse lui Dumnezeu, ca suprema finalitate a roadelor pământului, devin acum *ofranda credincioşilor*, prin care Hristos îşi actualizează necontenit prezenţa în Biserica Sa.

La ***Cina cea de Taină,*** Mântuitorul a săvârşit în faţa ucenicilor Săi, după ritualul unei cine iudaice, primele ***acte*** care vor deveni *elementele primordiale ale ritualului euharistic* şi care se vor păstra, ca semnificaţie, şi se vor dezvolta ca ritual, în cadrul spiritualităţii Bisericii, pe parcursul istoriei, până la forma actuală a Liturghiei. După *referatul biblic* privitor la *Cina cea de Taină* (Mt. 26,26-28; Mc. 14,22-24; Lc. 22,19-20 şi I Cor. 11,23-25), Mântuitorul Iisus Hristos:

a. – ***"A luat pâinea", "a luat paharul"*** *(Mc. 14,22.23),* prezentându-le lui Dumnezeu-Tatăl ca *ofrandă,* act care va deveni mai târziu rânduiala pregătirii darurilor, premergătoare Liturghiei, numită Proscomidie;

b. – ***"A binecuvântat"*** *(Mt. 26,26)* ofranda, act care va marca centrul Liturghiei Euharistice şi va primi numele de "epicleză"– binecuvântarea darurilor şi invocarea Duhului Sfânt asupra lor;

c. – ***"A mulţumit"*** *(Lc. 22,19)* Tatălui, act care, în exprimare grecească –"evharistia" va da numele Tainei Împărtăşaniei, ca Taină a Euharistiei. Rugăciunea de mulţumire, împreună cu epicleza şi cuvintele de instituire, vor alcătui centrul Liturghiei, numindu-se "anaforaua euharistică" sau canonul euharistic;

d. –***"A frânt şi a dat ucenicilor"*** *(Mc. 14,22)*, împărtăşindu-i mai întâi cu Sfântul Său Trup şi apoi cu Sfântul Său Sânge, act care împlineşte şi azi dublul *scop* al Dumnezeieştii Liturghii, *sfinţirea darurilor în vederea sfinţirii credincioşilor;*

✞ Dr. Laurenţiu Streza,
Episcopul Caransebeşului

e. – *"**A zis**: Luaţi, mâncaţi, acesta este trupul Meu... Beţi dintru acesta toţi; acesta este sângele Meu, al Legii celei noi, care pentru mulţi se varsă, spre iertarea păcatelor" (Mt. 26,26-28),* cuvinte care fundamentează nu numai ***instituirea divină*** a Sfintei Liturghii, ci şi ***prezenţa reală a lui Hristos în Sfânta Euharistie***, adică *pâinea* şi *vinul*, care, prin sfinţire, *se prefac cu adevărat în Trupul şi Sângele Domnului*, nu în chip simbolic sau reprezentativ. Această realitate este a doua mare taină a credinţei creştine şi a mântuirii noastre, după misterul Sfintei Treimi. Înţelese altfel aceste cuvinte ar face din Liturghie un "simulacru", nu o lucrare sfinţitoare şi mântuitoare;

f. – A adăugat: ***"aceasta să o faceţi spre pomenirea Mea"*** *(Lc. 22,19),* poruncă împlinită de Ucenici şi de urmaşii lor şi explicată de teologia paulină a pomenirii sau a comemorării: *"... de câte ori veţi mânca această pâine şi veţi bea acest pahar, moartea Domnului vestiţi până când va veni" (I Cor. 11,26).*

Jertfa cea nouă a Dumnezeieştii Liturghii a fost consfinţită şi îşi are izvorul în **Jertfa de pe Cruce a Mântuitorului Hristos**. Din punct de vedere teologic, între cele două Jertfe există o *identitate*, Însuşi ***Domnul şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos*** fiind pentru ambele: *Săvârşitor, Primitor şi Materie de jertfă.* Deosebirile apar numai în modul în care se realizează, în *timp* şi *spaţiu* ritualul liturgic, care prelungeşte şi actualizează pentru omenire Jertfa unică de pe Golgota.

După *înălţarea la cer* a *Mântuitorului* şi întemeierea primei comunităţi a Bisericii creştine, *Biserica din Ierusalim, Sfinţii Apostoli* au împlinit întocmai porunca Dumnezeiescului Învăţător, repetând ***Liturghia*** săvârşită de Hristos la Cina cea de Taină, în zi de *duminică*, în *case anume rânduite*, separate de Templu iudaic, unde primii creştini se rugau *dimineaţa* şi *seara* (a se vedea pe larg istoria şi dezvoltarea locaşului de cult la Pr. Prof. Dr. Ene Branişte, *Liturgica generală,* Buc.1993, p.280 ş.u.).

Încercându-se o *reconstituire* a *Sfintei Liturghii* din ***perioada apostolică*** (a se vedea istoria Liturghiei, pe larg, la Pr. Prof. Dr. Ene Branişte, *Liturgica specială*, Buc. 1980. p.174 ş.u.), pe baza elementelor primare amintite, a învăţăturilor date corintenilor de către Sf. Ap.Pavel (I Cor. 11,23-26) şi a mărturiilor neotestamentare indirecte, *adunările liturgice* în cadrul cărora se săvârşea *ritualul euharistic*, cuprindeau următoarele elemente:

a. – *Cântări din psalmi (I Cor. 14,26), cântări de laudă* şi *duhovniceşti (Efes. 5,19),* dintre care unele fragmente au fost redate de Sfântul Apostol Pavel (Rom. 12,11-12; Efes. 5,14; I Tim. 3,16), precum şi *imne biblice,* păstrate în cărţile Noului Testament (Lc. 1,46 ş.u.; 1,68 ş.u.; Lc. 2,29 ş.u.), care înfrumuseţau adunările de cult creştine;

b. – *Citiri* din cărţile biblice ale *Vechiului Testament*, după modelul sinagogii iudaice, la care se adăugau *epistolele Sfinţilor Apostoli* (cf. I Tes. 5,27; Col. 3,16);

c. – Textele citite erau explicate prin *cuvântări omiletice (Fapte 20,7);*

d. – *Ritualul euharistic* începea cu *aducerea darurilor* de *pâine* şi de *vin*. Săvârşitorul rostea apoi *rugăciuni de preamărire şi mulţumire,* în care se amintea de *Jertfa mântuitoare a lui Hristos*, pronunţându-se *cuvintele de instituire* de la Cina cea de Taină. Darurile erau *binecuvântate* şi împărţite ca *Sfântă Împărtăşanie* tuturor credincioşilor. După îndemnul Sfântului Apostol Pavel, care devine mărturie, se făceau: *"cereri, rugăciuni, mijlociri, mulţumiri, pentru toţi oamenii" (I Tim. 2,1*). Credincioşii participau la rugăciuni, exprimând adeziunea lor prin cuvântul: *"Amin"* (aşa să fie).

e. – În legătură cu Sfânta Liturghie aveau loc *colectele pentru săraci,* cât *şi mesele frăţeşti,* numite *agape,* care au coexistat până la începutul secolului al doilea, alături de Euharistie, ca două lucruri distincte. S-a păstrat până astăzi caracterul comunitar şi filantropic al agapelor în mesele de hram, în pomenile pentru cei adormiţi în Domnul ş.a.

Harul lui Dumnezeu lucra în chip special în Biserica primară, pentru întărirea ei, în strânsă legătură cu Sfânta Euharistie, şi prin ***harisme,*** daruri spirituale, precum: *revelaţiile, proorocirile, glosolaliile, exorcismele, darul tălmăcirii şi al facerii de minuni.*

– va urma –

✝ Dr. Laurenţiu Streza,
Episcopul Caransebeşului

LA HUREZI

Către unele mănăstiri te duci cu o anumită experienţă a cunoaşterii, mai mult intelectuală, desigur. Ai citit despre ele, ai contemplat imagini şi crezi că deja ştii ceva. Totul te-ar putea întâmpina cu o anumită familiaritate, după cum, văzute în vis, regăseşti, câteodată, locuri frapant de asemănătoare. Însă familiaritatea la care te aşteptai întârzie să apară, ca o mustrare pentru sărăcia cunoaşterii măreţiei prin lectură.

Căci în puţine locuri ca la Hurezi poţi admira atâtea lucruri, într-un spaţiu relativ restrâns. Sfânta Mănăstire Hurezi, lipită de satul Horezu (încercăm să sistematizăm între variante: *Horezu, Hurezu, Hurez, Hurezi, Horez*), ni se înfăţişează parcă undeva aproape de norii alburii ai unei după-amieze, încât senzaţia, când urcăm pe aleea străjuită de ziduri de piatră spre poartă, este de părăsire a celor lumeşti pentru a găsi poarta Raiului. Poate aşa se merge spre Rai: în înserarea vieţii baţi la o poartă, însetat de Dumnezeu.

La Hurezi nu se află nici un paznic, dar în ***pridvorul bisericii mari*** ne întâmpină scenele atroce ale iadului. ***Pictura*** lui *Constantinos* şi a echipei sale, renovată nu de mult, înfăţişează pe balaurul cel din vechime care înghite valuri de păcătoşi, multele amăgiri cu care suntem atraşi către cele mai de jos ale pământului, în întunericul cel din afară. Iată şi acest cuplu care doarme în timpul Sfintei Liturghii iar diavolii fac pe dedesubt căldură, pe dedeasupra răcoare, ca să se simtă cât mai bine şi să nu se dezlipească de pat. În schimb, îl binecuvântăm pe tâlharul de pe cruce în Rai, pe bietul Lazăr, pe toţi aceia care au primit să moară pentru Hristos. Ceea ce vedem întrece cu mult săracele noastre cunoştinţe livreşti, iar la un moment dat nici nu ne mai punem problema regăsirii relicvelor de informaţii în noianul de imagini care vin asupra noastră cu nerăbdare. **Constantin Brâncoveanu** a ctitorit mănăstirea cu gând să devină locul lui de veşnică odihnă. Dumnezeu a vrut altfel, pentru vrednicia cu care a stat neclintit în faţa păgânilor. La nici 20 de ani după terminarea lucrărilor (1696-1697), îl aştepta ***moarte martirică***, împreună cu cei patru fii ai săi şi cu sfetnicul Ianache. Oare să fie adevărat ce spune *maica Iustina*, ghid al unui grup de şcolari, că bătrânul stolnic Constantin Cantacuzino, unchiul domnitorului, care l-a crescut şi i-a fost sfetnic, l-a dat în mâna turcilor? Portretele din pronaos arată o familie numeroasă, fericită de vremuri bogate. *Mormântul gol* al domnitorului stă însă ca o eternă mustrare. Rămăşiţele pământeşti ale lui au fost aduse de doamna Maria la *Biserica Sfântul Gheorghe Nou* din Bucureşti, şi ea ctitorie brâncovenească. Fără îndoială că aici, la Hurezi, se află tot ceea ce e caracteristic ***artei brâncoveneşti***, nu numai în biserica din incintă, ci şi la cele care străjuiesc cele patru puncte cardinale: **la nord**, *Biserica Sfinţii Apostoli*; **la est**, *Biserica Adormirea Maicii Domnului*; **la vest**, *Biserica Sfântul Ştefan*; **la sud**, *Biserica Sfântul Mihail*. Strălucirea de altădată a iconostasului, lucrat la Viena din lemn de tei, a uşilor împărăteşti, a candelabrelor, icoanelor poate fi doar ghicită sub semnele vremii. A ştiut domnitorul să împodobească şi altfel mănăstirea, fiindcă a adus aici **moaşte** ale mai multor sfinţi: *Minodora, Haralambie, Sf. Apostol Andrei, Fevronia, Teodor Tiron, Pantelimon, Sf. Mina, Sf. Ioan de Ioanina, Sf. Chiric, Sf. Marina, Mihail al Sinadelor*. Nici trapeza, nici sălile, altădată reşedinţă a familiei, acum muzeu, nu clădesc în suflet imagini atât de puternice ca această **icoană cu sfinţii mucenici** ale căror moaşte se află în mănăstire. Măreţia locului o dau ei, urmaţi de sfinţii martiri brâncoveni. Oricâtă bogăţie ar strânge puternicii unui timp, ea nu este nimic pe lângă strălucirile sfinţilor, cum nici viaţa lor, oricât de fericită. Citim cartea locului şi semnele vremii, gândind că facem mult prea puţin pentru bucuria de a fi lângă Hristos, cunoscută de cei drepţi şi sfinţi, să putem zice: *„Şi întru acoperământul aripilor Tale mă voi bucura. Lipitu-s-a sufletul meu de Tine şi pe mine m-a sprijinit dreapta Ta“* (***Psalm 62, 8***).

Coborâm în fiecare zi din Rai, pentru păcatele noastre.

Ovidiu MOCEANU,
Braşov – scriitor, doctor în filologie.

LA MĂNĂSTIREA LAINICI

După ce lăsăm în urmă Petroşaniul şi cotim spre stânga, intrăm în Aninoasa, cu gând să străbatem, până aproape de Târgu-Jiu, defileul, spre Sfânta Mănăstire Lainici. Se sting repede în memorie acordurile unui marş proletcultist, deşi citim pe un viaduct înalt (litere de piatră albă, probabil), lângă seceră şi ciocan, „P M R 1948", nişte relicve dintr-un coşmar. Jiul, strecurându-se printre stânci, urmând parcă fidel linia şoselei, nu invers, ne sugerează acea eroică luptă pe care o descrisese *Al. Vlahuţă* într-o carte de pe la începutul secolului. Însă, ridicând ochii, ai sentimentul că se vor prăvăli peste tine, şosea, râu, cale ferată, vârfurile înfipte în cer ale munţilor, la cea mai mică adiere de vânt. Coborâm printre stânci pe o şosea la care se va lucra, probabil, până la sfârşitul secolului următor. E o zi de iulie ca „la carte", întoarsă din vremurile când succesiunea anotimpurilor era parcă mai limpede. Îi întâlnim pe oltenii care aleargă spre pieţele Văii Jiului: camioane cu pepeni, remorci, „Dacii" burduşite cu ardei sau vinete. Ce linişte va fi fiind acolo când trec aceste basculante în viteză, huruind din toate încheieturile? Desigur, în sărbători, duminici, spectacolul zgomotos încetează, probabil.

Aşa este. Duminica e mai multă linişte. Abia găsim un loc de parcare, dar, se vede, se lucrează la extinderea spaţiului.

Nu ne aşteptăm ca Sfânta Liturghie să se ţină în bisericuţa veche. Ştiam că un vieţuitor al acestei mănăstiri, azi episcop, ***Prea Sfinţitul Ioan Selejan al Harghitei şi Covasnei***, începuse zidirea unei biserici mai încăpătoare şi că acum se slujea în noul lăcaş. Nicăieri nu se pot contempla mai bine, probabil, două momente ale credinţei ziditoare: **bisericuţa veche**, ctitorie boierească de prin anii 1812-1817, în timpul lui Ioan Vodă Caragea şi a episcopului Galaction (pe locul alteia, de lemn, din secolul al XV-lea, întemeiată, se pare, de Nicodim sau ucenici ai lui), cu figuri de sfinţi şi profeţi pictate în exterior, sub cornişă; alături, impunătoare, cu un pridvor larg, primitor, o adevărată **catedrală** cu trei turle, scară spre cerul pe care munţii par a-l ridica mai sus decât are putere sufletul să ajungă. Nu ne putem dezlipi ochii de această stranie reprezentare din pictura veche, o figură umană cu cap de oaie, şi citim literele slavone despre *alegoria „mucenicului păstor"*. În biserica nouă, unde pictura nu e nici măcar începută, răsună, între pereţii albi, glasurile slujitorilor, apoi, la vreme potrivită, ascultăm impresionanta ***pildă despre puterea credinţei***: Cică pe o insulă pustie se nevoiau trei călugări şi nu prea ştiau multe rugăciuni, doar aceasta, foarte simplă: *„Sfântă Treime, precum în Cer Voi Trei, aşa şi noi pe pământ trei, miluieşte-ne pe noi!"*. Trăiau în curăţie şi rugăciune continuă până când a ajuns în acele locuri o corabie şi, mare surpriză, din ea coboară un episcop. Îi întreabă cum se roagă, ei îi spun, apoi îi învaţă să zică măcar *Tatăl Nostru*. După un timp, corabia pleacă, se îndepărtează de ţărm şi episcopul, aruncându-şi ochii în urmă, îi vede pe cei trei alergând pe apă. Îi întreabă ce s-a întâmplat. Am uitat rugăciunea, zic călugării. Uimit, episcopul, văzând cum merg pe apă fără să se scufunde, îi îndeamnă să se întoarcă la rugăciunea lor.

Nu ne aflăm la mănăstire de **hram**, *„Intrarea în Biserică a Maicii Domnului"* **(21 noiembrie)**, ci, cum spuneam, într-o vară „clasică". Forfotă neobişnuită. În ambele biserici, schele pentru renovare sau pentru începerea picturii, opresc multe maşini, credincioşii intră şi aprind lumânări, dau pomelnice părintelui atât de îndatoritor din pridvorul bisericuţei, cumpără cărţi dintr-unul din cele mai bogate pangare pe care le-am văzut.

Ieşim din curtea mănăstirii după un timp. De undeva, dinspre anexe, vine duduind un tractor la volanul căruia se află un frate; alt frate, pe şosea, duce la păscut nişte vaci. Bătrân, tăcut, cu plete albe, va fi zicând odată cu noi: *„Vino, Duhule Sfinte, şi te sălăşluieşte întru noi, curăţeşte-ne de toată întinăciunea, luminează-ne, întăreşte-ne şi dă-ne putere a birui pe cel rău"*.

Ovidiu MOCEANU

ÎNCEPUTURILE ÎNVĂŢĂMÂNTULUI RELIGIOS ÎN BANAT

Primele începuturi de şcoală românească – având în vedere că la *şcoala de „catehumeni" din Morisena (Cenad)* s-a predat în limba latină populară – datează încă din amintitele şcoli de prin mânăstirile bănăţene. Pentru românii din aceste şcoli explicările textelor, pentru a fi înţelese, se făceau numai în limba română. Învăţarea şi deprinderea diverselor schimbări şi mişcări, indicările tipiconale nu se puteau însuşi decât printr-un învăţământ românesc. Dascălii, diecii-copişti sau călugării călători instruiau şi deprindeau pe viitorii clerici, cântăreţi şi slujitori cu slujbele slavone numai în singura limbă înţeleasă şi vorbită de bănăţenii veacurilor trecute, cea românească.

După cum n-au fost romanizate popoarele germanice, slave, sau poporul maghiar prin folosirea limbii latine în Biserică, în cancelariile de stat şi în relaţiile lor sociale şi economice, tot astfel nici pe români nu i-a slavizat perioada slavonismului bisericesc, care, de altfel, a fost doar apanajul administraţiei sociale de atunci, cu foarte slabe înrâuriri asupra omului din popor. Dimpotrivă, e o realitate istorică românizarea elementelor slave aşezate printre români. Mai mult, în Banat, susţinătorii slavonismului dispar mai repede, mai întâi marea nobilime prin catolicizare şi maghiarizare, apoi şi mica nobilime cnezială, prin desfiinţarea districtelor privilegiate româneşti de către stăpânirea nivelatoare turcească şi prin dezastrul ultimei ei acţiuni mari, răscoala antiotomană din 1594. Nici ideile din lucrarea de sinteză asupra particularităţilor culturii româneşti a *prof. Nicolae Mărgineanu* de la Cluj nu exclud slavonismul bisericesc din Banat, cu explicaţiile amintite mai sus.

Primele texte româneşti traduse din limba slavonă, au apărut în sec. al XV-lea, iar *Coresi* foloseşte texte din diferite ţinuturi româneşti, apărute înaintea răspândirii reformei luterane sau calvine.

Introducerea limbii române în scrisorile particulare de natură variată (cumpărări, vânzări, donaţii, chitanţe, rapoarte, catagrafii, liste de dijme, condici de socoteli etc.) sunt o urmare a dezvoltării societăţii româneşti la începutul sec. al XVI-lea (cele germane şi maghiare de la începutul sec. al XV-lea), a ridicării orăşenilor şi a intensificării schimburilor economice.

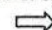
Pentru negustori şi chiar pentru meşteşugari, ştiinţa de carte a devenit curând o necesitate practică, de unde grija pentru înfiinţarea de şcoli, studiul unora în străinătate şi contactul cu curentele ideologice ale epocii. Răspândirea rapidă a reformei religioase, care înlătură şi ultimele bariere, duce la începutul sec. al XVI-lea la reforma unei numeroase pături de cărturari, cu o cultură diecească sub influenţa umanismului, cu caracter laic, din mijlocul cărora a putut să răsară scrisul în limba naţională. În imediata apropiere a Banatului, la *Covăsinţi*, funcţionează o şcoală care merită să fie semnalată, ea fiind între primele şcoli româneşti precis documentate, la 15 decembrie 1532. Cea mai bună şcoală românească a vremii, înainte, dar mai ales după 1580, o semnalează *Ioan Boroş*, în chiliile mânăstirii *Prislop*, ctitoria călugărului *Nicodim* din 1404-1405, însemnat centru cultural-religios, mânăstire înzestrată de domniţa *Zamfira*, pepinieră de dascăli şi călugări cărturari şi pentru Banatul învecinat. Dacă apar şcoli româneşti în jurul Banatului, cu atât mai mult se vor fi dezvoltat acestea în centrele mânăstireşti şi orăşeneşti bănăţene, Banatul fiind una din cele cinci regiuni distincte în care s-a dus, în sec. al XVI-lea, o activitate mai mult sau mai puţin intensă de traducere, copiere şi tipărire a cărţilor literar-religioase române.

Slavistul român *I. Bogdan*, ca şi studiile profesorilor *Şt. Paşca, Milan Şesan* ş.a. stabilesc folosirea alfabetului cirilic pentru cuvintele româneşti din textele slavone – sec. XIII-XIV – de unde şi „concluzia" că o tradiţie de scris românesc cu chirilice datează cu cel puţin două veacuri înaintea anului 1521, data primului act în limba românească, cunoscut până acum. Teoria „influenţelor" străine drept cauză determinantă a primelor traduceri (husită, catolică, luterană, calvină) a filologiei şi istoriografiei timpului a fost dovedită ca neştiinţifică şi părăsită, accentuându-se cauzele determinante reale interne ale societăţii româneşti din sec. al XV-lea pentru apariţia primelor texte în limba poporului nostru şi, implicit, a primelor noastre şcoli româneşti. Prezenţa şcolilor este legată, după *Şt. Ciobanu, Milan Şesan, Şt. Paşca*, şi de *manuscrisele bilingve* (slave şi româneşti) aflate, material didactic pentru pregătirea şcolară a tineretului, cauză, în acelaşi timp, şi a acestor traduceri.

Datorită vicisitudinilor timpului, deşi soarta poporului român în perioada întâia a propagandei calvine – urmată apoi în sec. al XVII-lea de noile încercări, destul de stăruitoare pe timpul lui *Bethlen, Rackocsy I şi II* şi *Apaffy* –, a fost destul de grea, iobagii români îndeosebi având doar *„obligaţia să împlinească fără murmur porunca domnilor feudali, să muncească din greu, să sufere şi să tacă"*, totuşi atât românii ardeleni cât şi cei bănăţeni, cu tot jugul turcesc de 164 de ani, realizează un vădit progres cultural la sfârşitul sec. al XVII-lea, prin ***pătrunderea şi biruinţa limbii româneşti în şcoală, scrieri şi Biserică***.

Cu toate insistenţele propagandei calvine bisericeşti şi şcolare, românii nu-şi vor alege din toate – cu excepţia a prea puţini nobili – decât faptul pozitiv al introducerii generale a limbii româneşti şi iniţierea unui însemnat curent de literatură naţională. Adânc grăitor este răspunsul cărturarului român *Ioan Zoba* din Vinţul de Jos, la 1682, dat arhiereului grec *Ioasaf*, venit din Ţara Românească cu gândul de a-i păstori, fără voia lor, pe ardeleni: *„Nouă nu ne trebuieşti nici tu, nici darul tău, dacă nu ştii româneşte"*.

Relaţiile culturale între Transilvania principilor calvini, vasală turcilor şi românii bănăţeni, chiar şi după ce sunt cedaţi în întregime turcilor la 1658, se menţin un timp şi în a doua jumătate a sec. al XVII-lea. De aceea, are importanţă şi pentru bănăţeni grăitoarea hotărâre a *mitropolitului Sava Brancovici* de la ***Sinodul de la Bălgrad din 1675***: *„Iară pentru să se mai întărească şi pruncii nefiind şcoală unde să înveţe, tot creşti-*

Prot. Ioan Văran

⇨ *nul să-şi ducă pruncii la biserică şi popa, după ce va isprăvi cu slujba bisericii, să facă ştire cum să se strângă pruncii la biserică, să-i învețe cum este scris mai sus, adică: **Tatăl nostru, Credeul, Zece porunci** ş.a. ... iar în ceea ce priveşte popii care nu se nevoiesc cu rumânie, ci tot cu sârbie (slavonie), aceia să se oprească din popie*".

Acest învăţământ, în forme modeste, răzleţe, cunoaşte în Banat o continuitate aproape neîntreruptă, după vrednicia şi pregătirea clericului dascăl, după cerinţele românilor, după aşezarea lor mai apropiată sau mai îndepărtată de centrele orăşeneşti, după destinaţia producţiei lor, vânzării, schimbului sau consumului făcut. Îndeosebi târgoveţii, meseriaşi şi negustori, aveau neapărată nevoie de cunoaşterea scris-cititului, iar sub turci, contrar părerilor interesate, neverificate, neştiinţifice ale multor istorici de altădată, datorită condiţiilor favorabile oferite de stăpânirea otomană, încetul cu încetul s-a format o clasă puternică de negustori şi meşteşugari localnici români, apoi sârbi (sudul vestic) şi disparante elemente greceşti şi armene, înlocuind perfect vechea clasă a nobilimii, de mult dispărută.

Multe mărturii, şi îndeosebi cea a călugărului turc *EVLIA Celebi*, documentează această realitate. Astfel *şcoala turco-română de la Timişoara* – amintită dealtfel în această perioadă – trebuie să fi fost urmată doar de români, eventual sârbi, viitori chinezi şi intermediari între turci şi populaţia locală.

Un ***argument*** de o deosebită importanţă şi evidenţiere a existenţei şcolilor româneşti bănăţene, anterioare legiuirilor şcolare habsburgice, îl constituie circulaţia mare în Banat, imediat după apariţie, a cărţilor româneşti tipărite în diferite zone ale ţării, mai ales Râmnic. Nici propaganda cu cărţile şi cântările româneşti calvine, nici circulaţia celorlalte cărţi româneşti n-ar fi avut nici o bază fără precedarea unui învăţământ românesc de cunoaştere a scris-cititului.

În acest sens putem afirma, că nu numai Caransebeşul şi Lugojul dovedesc o veche tradiţie şcolară, ci şi alte centre orăşeneşti şi săteşti bănăţene. Cu toată sărăcia documentelor de atestare a acestor şcoli – motivele sunt cunoscute –, diverse însemnări pe vechi cărţi bisericeşti ne amintesc nume de dascăli care şi-au dezvoltat activitatea şcolară şi diecească în Banat.

Aşa, dascălul *Matei Bojidar*, venit din Mehedinţi, îşi dezvoltă la Orşova activitatea de dascăl şi copist, la 1686, cum atestă *Molitfelnicul* copiat de el aici, şi pe care îl completează, la 1734, *popa Mihai din Câineni*.

O veche tradiţie şcolară vădeşte a avea şi micul sat *Iaz* de lângă Caransebeş. Încă la 1698 se aminteşte aici *dascălul Gheorghe*, care pe lângă activitatea de învăţător al copiilor, termină în acel an de copiat un *Liturghier* cu litere latine. Folosirea de către dascălii de la Iaz a literelor latine (dascălul *Gheorghe*, la 1698 şi dascălul diacon *Lazăr Popovici*, la anul 1748), nu duce, cum presupune *N. Albu* la „*produsul vreunei mânăstiri olteneşti sau al şcolii române de la Caransebeş, unde literele latine intraseră în uz încă în prima jumătate a acestui secol, deoarece şi mânăstirile din Oltenia şi şcoala caransebeşeană foloseau scrierea chirilică*", ci la provenienţa acestor dascăli de la şcolile româno-calvine din Transilvania, unde se introdusese scrierea cu litere latine.

Scriitorul *Virgil Birou*, cel mai adânc cunoscător al plaiurilor Căraşului, în lucrarea sa „*Năzuinţe şi realizări*" ne prezintă una din puţinele documentări de şcoală continuă şi dascăli permanenţi din Ticvaniul Mare, de la 1724 şi până după Unirea din 1918. Înşiruirea dascălilor – cu amănunte interesante din activitatea fiecăruia, este precedată de redarea tradiţiei începuturilor şcolare la Ticvaniul Mare: „*Aşa a fost dintru început ... se adunau întâi cei 10-12 copii în tinda bisericii vechi, apoi venea direct de la câmp, îmbrăcat ca şi ceilalţi săteni, dascălul preot (deosebit doar prin barbă şi plete lungi). Carte – învăţată la o mânăstire sau de la antecesorul său, tot ţăran ca şi el, – nu prea ştia multă, ceva citire, scriere şi treburile bisericeşti. Scotea din strană un Ceaslov şi din acela arăta copiilor. Iarna, când era vreme rea, preotul-dascăl chema copii la el acasă. Acolo, în cămăruţa liniştită, cu gutue rânduite pe scrinuri şi cu nuiaua după ele, îi învăţa **carte şi omenie**. Atâta, cât ştia şi el, cât ajungea să iasă din ei cantori, psalţi şi mai târziu chiar şi preoţi*". Aşa au început lucrurile şi s-au perindat zeci şi sute de ani în Ticvaniul Mare. Istoria lor n-a fost scrisă, dar s-a moştenit prin viu grai. Acest pasaj redă în bună parte începuturile învăţământului şcolar la Ticvaniul Mare, dar orice cercetător poate constata o stare de identitate, general valabilă pentru toate satele bănăţene.

Existenţa şcolilor româneşti înaintea legiuirilor şcolare habsburgice o confirmă şi istoricul bănăţean *Nicolae Tincu Velia*: „*Şcolile româneşti din Banat, aşa cum au fost, private, pe la mânăstiri şi pe la protopopi, existau încă înainte până după venirea patriarhului **Arsenie I Şacabent** (1737), pe când începuseră ele a se face publice, erau, în faptă, româneşti, având de limbă a instrucţiunei limba română. Şi numai pe la anii 1764-68 iar mai deosebit şi peste tot de pe la anii 1777-1779 a început a fi limba şcoalei cea slavono-sârbească*".

În urma acestui context se poate afirma cu certitudine existenţa şcolilor româneşti şi în alte centre importante din Banat cum ar fi: Oraviţa, Lipova, Reşiţa, Făget, Zorlenţul Mare, Ciacova şi Bozovici, învăţământ care poate fi aşezat – ca existenţă – cu câteva decenii înainte de cele consemnate de *N. Tincu-Velia*.

În concluzie, se poate afirma, că până la aplicarea reformelor vieneze în cadrul învăţământului, acesta a existat cu mult înainte. Chiar dacă acest învăţământ funcţiona în mod primar, nu i se poate imputa absenţa culturală din trăirea acestui pământ. Teoria profesorului *Wolf* şi a altor istorici germani, care susţinea că „*localităţile cu aceşti băştinaşi naţionalişti nu aveau nici un învăţământ la eliberare şi că învăţământul în Banat începe deodată cu colonizările*", cade de la sine. Cu mult înainte de această etapă se poate spune că am avut o cultură proprie, distinctă prin conţinut şi manifestare, iar învăţământul exista potrivit vremii de atunci. Dovezile sunt multiple, iar cercetarea lor ne obligă la o asemenea exprimare.

Prot. Ioan Văran – Oraviţa
Simpozionul DIDACTICA 1999 – Caransebeş

ROLUL ISTORIEI RELIGIILOR ÎN FORMAREA ELEVULUI DE LICEU CA OM RELIGIOS

Vom încerca în această expunere să analizăm formarea elevului de liceu ca om religios, abordând problema din perspectiva unuia din factorii care concură la aceasta și anume istoria religiilor.

Încă din anii anteriori s-a introdus în unele licee, mai ales în cele de profil umanist, un obiect de studiu cu totul nou după multă vreme de întuneric spiritual: istoria religiilor. Acest lucru s-a vrut a fi o deschidere a elevului și spre o altă latură decât cultura laică, cea legată de valorile lumești, și anume spre latura spirituală, religioasă. Acest proces a fost încoronat anul acesta școlar prin introducerea religiei ca obiect de studiu obligatoriu în liceu.

Dacă până acum elevul beneficia în liceu de împărtășirea din marile valori ale culturii și civilizației, exista totuși imensul gol în ceea ce privește cunoștințele sale religioase. Singurele referiri la religia creștină și celelalte religii erau făcute în cadrul orelor de istorie, atunci când era prezentată viața spirituală a unui popor. Deși nu vrem să minimalizăm acest fapt pozitiv, trebuie să recarmăm că era vorba de informații sumare, din care elevul nu reușea decât să-și facă o imagine palidă asupra spiritualității unui popor.

În acest context nu putem să nu ne amintim de cuvintele memorabile ale lui ***Mircea Eliade***, rostite într-un interviu realizat la Paris de către ***Paul Barbăneagră***, cuvinte prin care eminentul savant arăta că omul deplin este doar acel *homo religiosus*, căci doar el are o viziune plenară asupra lumii. Aceste cuvinte sunt remarcabile prin aceea că ele sunt diagnosticul unei societăți care se îmbolnăvește tot mai mult de secularism și de o criză a simbolurilor. Pe plan mondial se constată o adevărată criză a valorilor religios-morale, care sunt înlocuite, din nefericire, de către omul modern cu o singură valoare care a ajuns la rangul de idol al societății moderne: consumismul hedonist, așa după cum bine sublinia suveranul pontif într-o cuvântare.

Dar faza aceasta este doar starea agravată a unei societăți suferinde, căci începuturile bolii sunt prezente din timpuri trecute. Primele semne de boală ale umanității au apărut în momentul în care omul a trecut brusc la industrializare, căci această trecere rapidă de la un stadiu la altul l-a lăsat pe om fără simbolismul sacru al actelor sale. Dacă în societățile arhaice orice gest reprezenta o imitare a unui act divin – agricultorul recapitula gestul creării vieții în interacțiunea sa cu *Tellus Mater*; vânătorul pornea regenerarea speciei prin păstrarea scheletelor animalelor vânate în osuare, iar constructorul concepea satul ca o *imago mundi* și astfel actul construcției era reluarea actului creării universului – în societatea modernă toate acestea dispar. Omul și-a pierdut încetul cu încetul legăturile cu cel mai nobil și mai intim sentiment al său: sentimentul religios. Mai precis, omul și-a eclipsat singur strălucirea acestui datuum ontologic, căci el își poate înăbuși sentimentul religios, dar nu va reuși niciodată să se rupă de acest sentiment, căci astfel și-ar pierde calitatea de om. Așa cum arată ***pr. prof. Nicolae Achimescu***: *„Vorbind în termeni profani și făcând abstracție de Revelație, s-ar putea spune că am trăit întotdeauna în mit și nu putem trăi în afara acestuia, oricât ne-am strădui. Dacă ar fi altfel, probabil că nu am mai fi noi înșine, probabil am sucomba. Cumva, noi înșine suntem „mit". Mitul face parte din existența noastră. Omenirea fără mit devine mult mai săracă. A pătruns în însăși cultura și civilizația noastră"*.

Construcția unei societăți sănătoase, bazată pe valorile religios-morale trebuie să înceapă, în chip firesc, de la fundație, de la elevul de astăzi. Elevul de liceu trebuie privit cu maximă seriozitate, nu doar ca un învățăcel, ci mai ales ca un real partener de dialog, căci el se află la vârsta marilor căutări, mai ales de ordin spiritual. Este vârsta la care el începe să-și pună marile întrebări ale existenței într-un mod mult mai profund decât până acum. Deși răspunsurile la aceste întrebări, din perspectivă spirituală, le primește la ora de religie, trebuie ținut seama de faptul că este la vârsta la care este tentat de a le compara cu celelalte științe și uneori chiar de a le primi cu circumspecție. Dacă la ora de religie îl familiarizăm cu doctrina și trăirea creștină, la ora de istoria religiilor îi deschidem o perspectivă mai largă asupra întregului orizont religios al umanității.

Acum începe formarea sa plenară ca ființă religioasă, acel *homo religiosus* de care vorbea Mircea Eliade. Această materie îi stimulează înclinația spre religiozitate, arătându-i că toți oamenii, întreaga umanitate tinde spre Dumnezeu, indiferent dacă unii sunt mai departe de El sau mai aproape, ori dacă s-au unit deja cu El. Studiind istoria religiilor lumii, din cele mai vechi timpuri până astăzi, va ajunge singur la concluzia că zorii umanității coincid cu zorii religiei. Concluzia la care va ajunge singur îi va da satisfacția unei descoperiri, în parte personală, care-l va apropia de trăirea religioasă, i-o va fundamenta, făcându-l să constate adevărul cuvintelor lui ***Plutarh***: *„Priviți la fața pământului. Veți vedea, poate, cetăți fără ziduri, fără legi, veți întâlni popoare care nu cunosc scrierea și întrebuințarea banilor, dar un popor fără Dumnezeu n-a întâlnit încă nimeni"*.

Deși marele merit al istoriei religiilor este acela că îl va forma pe elevul de liceu ca *homo religiosus*, ca om complet, nu trebuie să ignorăm sau să minimalizăm faptul că această materie se constituie și în factorul care-l va forma pe elev ca ființă religioasă tolerantă, deschisă spre dialogul ecumenic. Și dacă de obicei prin ecumenism preferăm să înțelegem ecumenism creștin, în acest caz este vorba de un ecumenism universal, căci *„oikumene"* se vrea a fi casa tuturor, chiar și a celor care încă nu sunt membre ale *Trupului tainic al lui Hristos*.

Din aceste considerente trebuie să fim atenți la modul în care este predată această materie în licee. Trebuie avut în vedere faptul că psihologia elevului de liceu nu mai este cea a copilului și nu este nici cea a omului simplu. El este dispus să accepte anumite adevăruri, dar mai ales pe baza unor demonstrații, acest lucru datorându-se formării sale. De asemenea, în expunerea materiei trebuie să se recurgă deseori la cunoștințele dobândite de elev și la alte materii. Aceasta va face ca atracția, disponibilitatea și receptivi-

Grațian Dobromirescu ⇨

tatea elevului să crească, văzând că istoria religiilor are meritul de a-i desăvârşi cultura şi de a-i oferi şi o altă perspectivă asupra vieţii şi anume perceperea manifestării sacrului. Astfel, elevul va învăţa că înainte de a fi definit ca *homo faber, homo sapiens* sau în alt mod, el este în primul rând ***homo religiosus***. Va remarca astfel că existenţa profană nu se întâlneşte niciodată în stare pură, că oricare ar fi gradul de desacralizare a lumii şi a existenţei la care a ajuns, omul care a optat pentru o viaţă profană nu reuşeşte să abolească total comportamentul religios.

Un alt aspect al problemei ar fi acela că prin istoria religiilor, elevul va deveni un om religios bine ancorat în propria sa religie, dar fără ca prin aceasta să fie contaminat de acel individualism religios de nuanţă confesională, care în ziua de astăzi este foarte vehiculat prin aceea că sub masca apărării credinţei se ascund ignoranţa şi intoleranţa.

În predarea istoriei religiilor, trebuie urmată metoda comparativă care, departe de a cădea în greşeala de a inventa asemănări şi identităţi între religii, trebuie să arate că fiecare religie a avut sau are o anumită valoare. Relie-fând specificul şi patrimoniul cultural şi spiritual al fiecărei religii, pe de-o parte îl putem conduce subtil pe elev la concluzia că religia creştină este religie revelată, fără a cădea în „păcatul" unor lecţii de tip sectar, iar pe de altă parte îl vom deschide şi spre înţelegerea altor civilizaţii, căci toate manifestările spirituale ale umanităţii pornesc din fondul său religios. Înţelegerea celuilalt depinde în primul rând de înţelegerea felului său de a gândi şi a înţelege lumea şi aceasta duce inevitabil la fondul religios. În această privinţă, ***Mircea Eliade*** este elocvent: *„Epoca modernă se distinge net de perioadele anterioare: ea se caracterizează prin confruntarea cu „necunoscuţii", cu „străinii" şi cu lumile lor; universuri neobişnuite, deloc familiare, exotice sau arhaice... la urma urmei, întâlnirea – ori ciocnirea – dintre civilizaţii este întotdeauna o întâlnire între spiritualităţi, chiar religii diferite*".

Istoria religiilor este o cale prin care elevul îşi poate verifica propria religie, valoarea şi sublimitatea ei. Aceasta reiese din faptul că-şi va da seama de realitatea mântuirii în Hristos; practic vorbind este o cale prin care se ajunge la Hristos prin recapitularea întregii istorii de căutare religioasă a omenirii. De această manieră elevul va întâlni ideea de mântuire începând cu religiile primitive şi culminând cu marile religii de astăzi, în frunte cu creştinismul. Va vedea că mântuirea este percepută ca un dar adus sau favorizat de fiinţe naturale, dar niciodată sub forma unui simplu dar, ci ca o stare care se realizează şi prin eforul de participare a omului la ordinea universală, prin împlinirea preceptelor morale specifice diferitelor religii, de aici decurgând şi formarea sa ca om care va observa morala religiei sale, ca fel de a pune în practică doctrina ei.

Pe de altă parte, trebuie evitat sectarismul care duce la individualism confesional, care-l va duce la concluziile absurde şi aberante din punct de vedere religios că tradiţiile şi ideile religioase extracreştine ar fi inutile, de la diavolul sau minciuni, ca să enumerăm doar câteva din epitetele pe care unele minţi înguste le aplică acestora. De asemenea, elevul va înţelege că astfel de atitudini decurg dintr-o religiozitate îndoielnică sau, mai rău, din fanatism religios, ambele fiind străine spiritului irenic, propriu creştinismului. În cadrul orei de istoria religiilor, nu trebuie să tratăm religiile necreştine ca pe nişte sisteme care nu au nici o valoare pentru noi, căci acest lucru este pe de-o parte fals, iar pe de alta va duce la îndepărtarea dragostei elevului de o materie care ar părea că, astfel, promovează prejudecăţi. Trebuie să-i inducem elevului ideea că după pierderea comuniunii cu Dumnezeu, omul a încercat să o recâştige, chiar dacă nu a reuşit acest lucru. Elevul trebuie să fie conştientizat că omul a încercat multe căi pentru a ajunge la Dumnezeu, deşi unele sunt departe de ceea ce ar trebui să fie şi că marii întemeietori de religii trebuie înţeleşi prin includerea lor în lucrarea proniei de pregătire a neamurilor pentru primirea mântuirii.

În această ordine de idei, tratarea experienţelor religioase extracreştine trebuie făcută prin prisma cuvintelor **Sf. Ap. Pavel**, care arată că aceste experienţe sunt o manifestare a legii naturale: *„Căci păgânii care nu au lege, din fire fac ale legii, aceştia neavând lege îşi sunt lor singuri lege. Ceea ce arată fapta legii scrisă în inimile lor..."* (***Romani 11, 14-15***). De aici elevul poate învăţa că de fapt istoria religiilor este o istorie a căutărilor şi a experienţelor religioase ale umanităţii, căutări care au culminat cu religia revelată.

Totodată, nu trebuie uitat nici faptul că în unele licee pot fi nu doar elevi de altă confesiune creştină, ci chiar de altă religie. În acest caz, aşa cum afirma regretatul ***Emilian Vasilescu***, deşi trebuie să *„menţinem formula* ***«în afară de Biserică nu este mântuire»****, nu trebuie să-i dăm un caracter restrictiv cu privire la posibilitatea lui Dumnezeu de a mântui pe oricine, oricând şi sub orice altă formă dacât aceea a primirii botezului creştin. Noi nu socotim că avem drepul să punem limite iubirii lui Dumnezeu pentru creatura Sa. Socotim deci intrarea în Biserica creştină drept calea normală pentru obţinerea mântuirii... dar pot fi şi alte căi pe care Dumnezeu, în marea Sa iubire de oameni, poate să aducă pe cineva la mântuire, cum a fost adus la mântuire tâlharul de pe cruce, dar aceasta o poate face numai Dumnezeu şi numai ca o minune*".

Încheiem aceste sumare consideraţii pe marginea rolului pe care îl poate avea istoria religiilor în formarea elevului de liceu ca om religios, ca un creştin deschis şi în adevăratul spirit irenic, arătând că *„nu trebuie să lăsăm loc nici unui sentiment de desconsiderare a vreunei alte religii, indiferent care ar fi ea ci, cunoscând mai bine şi mai îndeaproape fiecare religie, vom promova ideea dialogului, ..., a respectului reciproc şi a cooperării... În vremea noastră, când distanţele dintre oameni tind să se anuleze, ceea ce trebuie să predomine este buna înţelegere, iar nu tensiunea şi conflictele, şi pe plan religios cunoaşterea mai amănunţită a tuturor religiilor, a celor actuale în primul rând, va crea premisele acelei toleranţe... de natură să dovedească că toţi suntem fii ai aceluiaşi Dumnezeu şi că prin urmare suntem fraţi între noi*", iar adevăratul om religios îi tratează pe ceilalţi cu dragoste, căci însuşi Dumnezeu este dragostea infinită.

Graţian Dobromirescu

Educaţia religios-morală a tineretului în Biserica Catolică din Italia

Drumul parcurs (*începând din anul 1960*)

I. Perioada dintre 1960-1970

Sunt anii din timpul pontificatului papei *Ioan al XXII-lea* şi al *Conciliului Vatican II*:

– ferment de reînnoire liturgică, patristică şi biblică;

– rennoirea catehezei şi a educaţiei creştine

Documentul conciliar: „*Gravissimum educationis*“

II. Perioada dintre anii 1970-1980

Elaborarea Îndrumătorului (directórului) catehistic al Bisericii Catolice. Documentul de bază l-a constituit „*Reînnoirea catehezei*“ emis de **Conferinţa Episcopală Italiană** şi aprobarea cu titlu experimental a „***Catehismului pentru viaţa creştină***“, cuprinzând diferite volume pentru diferite vârste: copii între 0-7 ani (adresat părinţilor), copii între 7-10 ani (3 volume), tineri între 10-16 ani (2 volume), tineri peste 16 ani şi adulţi.

Biserica Catolică Italiană acordă o atenţie deosebită *evanghelizării* şi *liturghiei* (totalitatea cultului).

În educaţia religioasă atenţia cea mai deosebită (puternică) este acordată preparării de materiale şi ajutoare pentru o **angajare activă a copiilor şi tinerilor**. Se acordă o mare atenţie Cuvântului lui Dumnezeu (*Sfânta Scriptură*) şi experienţei de viaţă.

III. Între anii 1980-1990

Experimentarea noilor catehisme şi pregătirea ediţiilor definitive.

Catehismul pentru viaţa creştină al Conferinţei Episcopale Italiene se elaborează definitiv în următoarea structură:

1. Documentul pastoral pentru cateheză: **Reînnoirea catehezei;**

2. Catehismul pentru adulţi: ***Adevărul vă va face liberi;***

3. Catehismul pentru tineri: ***Eu v-am ales pe voi; Veniţi şi veţi vedea.***

4. Catehismul pentru iniţierea creştină:

Catehismul pentru copii – *„Lăsaţi copiii să vină la Mine“;*

Catehismul pentru copii între 7-8 şi 10-16:

– Eu sunt cu voi

– Veniţi cu Mine

– Veţi fi mărturisitori mei

– V-am numit prieteni.

În activitatea pastorală pentru tineri se dă o mare atenţie formării animatorilor, educatorilor şi valorificării vieţii de grup, precum şi activităţilor care favorizează aceasta (muzica, voluntariatul, însufleţirea liturghiei).

IV. Situaţia actuală şi perspective pentru viitor

1. Cateheza parohială

Catehizarea şi educaţia tinerilor în parohii se face cu propuneri de cateheze sistematice, în general scurte şi finalizate: curs pentru logodnici, cursuri biblice, şcoli de rugăciune, grupuri de formare.

În unele episcopii există un centru pentru pastoraţia tinerilor sau un preot însărcinat pentru a coordona şi însufleţi propunerile făcute pentru tineri.

2. Asociaţii şi mişcări religioase

În aceste asociaţii şi mişcări se găsesc grupuri de persoane care au legături pe plan naţional şi internaţional. Au o spiritualitate caracteristică şi de asemenea o metodă educativă proprie. Una din însărcinările acestor asociaţii este prepararea de materiale şi formarea educatorilor. Deseori se întâlneşte propunerea de întruniri (zilnice sau săptămânale).

3. Pastoraţia într-un mediu specific

În multe centre episcopale se găsesc activităţi specifice pentru „categorii“ de tineri în raport cu mediul de viaţă în care trăiesc. Cele mai răspândite sunt:

– pastoraţia în mediul şcolar şi studenţesc;

– pastoraţia universitară;

– pastoraţia celor care lucrează;

– pastoraţia carităţii (voluntariatul, *Caritas*);

– pastoraţia sportului şi a timpului liber (exemplu: în centrele parohiale dotate cu localuri şi echipament sportiv, în tabere de vară (estivale) – deseori organizate în corturi – pentru copii şi tineri).

4. Centre de referinţă pentru tineri

Mulţi tineri caută ceea ce răspunde propriilor sensibilităţi spirituale şi găsesc referinţe la mănăstiri sau locuri în care locuiesc comunităţi care dau o mărturie evanghelică semnificativă în spiritualitate şi/sau în slujirea diferitelor forme de sărăcie (lipsuri).

Câteva exemple sunt comunităţile monahale (Taizé, Bose), grupuri şi experienţe de voluntariat, zile mondiale ale tinerilor.

V. Întrebări ale tinerilor

Întrebările tinerilor privesc: care este sensul vieţii; trebuinţa de încredere în ei înşişi, în viaţă şi în Dumnezeu. Se manifestă o dorinţă de cunoaştere a lui Dumnezeu, a rugăciunii (moduri, locuri, îndrumători).

Multe întrebări şi neînţelegeri cu privire la Biserică derivă din experienţa pe care tinerii o trăiesc în trupul lor, din afectivitatea lor, din emotivitatea lor, din exigenţa de relaxare şi de realizare în viaţă.

Multe aşteptări ale tinerilor privesc viaţa comunitară, ocrotirea mediului (a naturii), realizarea păcii. ⇨

Pr. Prof. Dr. Sandro CORAZZA

VI. Probleme deschise

O problemă cu care se confruntă astăzi, dar și în perspectivă viitoare, Biserica italiană o constituie *îmbătrânirea clerului* care manifestă oboseală în lucrarea pastorală cu tinerii, a-i accepta pe tineri în exigențele lor și a-i înțelege în limbajul lor.

A doua problemă deschisă este *necesitatea de a însufleți viața comunităților creștine*, să fie primitoare și mărturisitoare, în care credincioșii să fie adulți atât ca vârstă cât și în credință, pentru a putea însoți pe tineri în drumul lor de formare.

A treia problemă o constituie *puternicul subiectivism* în care trăiesc în ei înșiși și căutarea de răspuns la exigențele lor.

Una dintre dificultățile întâlnite în pastorația tinerilor o constituie *ignoranța religioasă*. Cultura teologică este foarte scăzută, cu toate că predarea religiei este foarte răspândită în toate școlile. Mediul social nu mai este conotat (specific) din punct de vedere religios și prin urmare mesajul religios rămâne ascuns în ochii și inima tinerilor.

VII. Pe viitor:

De la **întrebările tinerilor** și de la **problemele deschise** ridicate de ei reiese indicarea a ceea ce trebuie făcut în viitor: *primirea cuvântului lui Dumnezeu* care ne cheamă la o *angajare religioasă* și *a ne lăsa reînnoiți de lucrarea Sfântului Duh.*

Pr. Prof. Dr. Sandro CORAZZA,
Directorul Colegiului Universitar
„*Nicola Mazza*" – Padova

IN MEMORIAM
–VICHENTIE IDVOREAN–

– născut la 29 Noiembrie 1925, în comuna IANKOV MOST, Banatul jugoslav. Școala primară a făcut-o în comuna natală. Primele patru clase de liceu le-a făcut la Vârșeț, secția română. A continuat la Școala NORMALĂ, secția română. După absolvire, a făcut armata pe insula VIS, în Marea Adriatică. S-a căsătorit cu Vioara Drencea; au o fiică - Rodica.

După armată a fost încadrat ca director al publicației *Libertatea*, din Vârșeț. Când a luat ființă secția română la *Radio Novi Sad*, s-a transferat acolo ca ziarist și apoi ca redactor șef, unde a fost încadrată și soția lui ca crainică, tot pentru limba română.

A avut o activitate prodigioasă, pe toate planurile vieții culturale a românilor din Banatul Iugoslav. A stimulat manifestări ale satelor, aducând la radio tot ce au avut acestea mai bun.

După pensionare, nu a fost inactiv. A început să adune material pentru revista *„Cuvânt românesc"*, instalând tipografia în propriul apartament, căci nu li s-a pus la dispoziție spațiul necesar. A fost în audiență în România la dl. Victor Ciorbea, atunci prim-ministru, pentru a primi ajutor în hârtie, lucru ce s-a realizat, statul român trimițându-le hârtie, pentru a tipări publicațiile. A ajutat la tipărirea publicațiilor de la sate. Astfel a apărut revista *„Foaia Bobocilor"* din Satu Nou, și altele. A făcut vizite la Deva, Făget; a întreținut relații cu Timișoara, Caransebeș, Reșița, căci a fost agreeat de toți datorită dragostei lui pentru români.

La Caransebeș, a realizat un interviu cu Preasfințitul Laurențiu, episcop și pentru românii din Banatul jugoslav. A publicat materialul pus la dispoziție în revistele de acolo.

Din păcate viața i-a fost prea scurtă, pentru tot ce ar fi dorit să facă. A încetat din viață, după o grea suferință, ce a dus-o pe picioare, în ziua de 22 Mai 1999.

NOVAC MĂRIOARA

RÂVNA CASEI TALE, DOAMNE...

Obişnuim, deja, ca la începutul lunii august, în fiecare an, să medităm la *cuvintele Psalmistului* şi să ne exprimăm bucuria că Bunul Dumnezeu ne-a rânduit în *11 august 1996* un arhiereu în persoana Prea Sfinţiei Sale ***Dr. Laurenţiu Streza***, în care îşi împletesc armonios trăsăturile *dascălul de Teologie Liturgică ortodoxă* – care a pregătit deja nenumărate generaţii de preoţi – şi *arhiereul* care a hirotonit şi hiroteneşte, cu vrednicie, şiruri întregi de slujitori ai sfântului altar.

Ierarhul nostru a văzut lumina zilei în 12 octombrie 1947, în *Sâmbăta de Sus*, jud. Braşov, din părinţii Iulian şi Viorica Streza. Atmosfera duhovnicească aparte care caracteriza viaţa obştii din aşezământul brâncovenesc de la Sâmbăta, prin **stâlpi duhovniceşti ca *părinţii Serafim Popescu şi Arsenie Boca***, au imprimat încă din copilărie în conştiinţa teologului şi ierarhului de mai târziu trasee spirituale definitorii pentru toată viaţa.

După terminarea studiilor medii la Liceul *„Radu Negru"* din Făgăraş cu rezultate strălucite, chemarea nativă spre preoţie îi poartă paşii spre *Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu* ale cărui cursuri le absolvă între anii 1965-1969. Lor le succed *cursurile de doctorat* (1970-1973) la *Institutul Teologic din Bucureşti*. Aici este remarcat de timpuriu, ca doctorand, de părintele profesor **Ene Branişte**, strălucit preot şi erudit teolog – care-l va călăuzi pe ierarhul nostru spre cercetarea ştiinţifică, academică, în domeniul liturgicii. Între 1982-1983 urmează cursuri de specializare la *Institutul din Bossey* şi la *Facultatea de Teologie catolică din Fribourg – Elveţia*. Este o perioadă fertilă, în care ia contact cu tot ceea ce este nou în teologia liturgică, precum şi cu teologi apuseni ca prof. *Jean Laporte*, cu care se află şi azi în corespondenţă.

Reîntors în ţară, îşi susţine ***doctoratul*** la Bucureşti, în 1985 cu lucrarea *„Botezul în diferite rituri liturgice creştine"* sub nobila coordonare ştiinţifică a părintelui profesor Ene Branişte. Lucrarea, care a acoperit un gol în bibliografia teologică românească şi nu numai, a fost publicată în *„Ortodoxia"* nr. 1-2/1985 şi în prezent, revăzută şi adăugită, este pregătită pentru o nouă ediţie.

Dragostea faţă de sfântul altar l-a făcut să primească *Taina Preoţiei*, ca *preot paroh* la parohia ***Lisa***, Arhiepiscopia Sibiului, unde a păstorit între 1 ianuarie 1970 – 1 februarie 1976.

Remarcat de conducerea Institului Teologic de grad Universitar din Sibiu, la solicitarea acesteia va activa ca *spiritual al Institututui* între 1 februarie 1976 şi 1 februarie 1981; ca *asistent la Secţia practică* între anii 1981–1986, iar din 1986 şi până azi, ca *titular al catedrei de Liturgică, Pastorală şi Artă creştină*. Din 1992 devine *secretar ştiinţific al Facultăţii* şi la puţină vreme *prodecanul* acesteia.

Până când Bunul Dumnezeu a hotărât să o cheme la Sine pe cea care i-a fost soţie şi preoteasă vrednică, Eugenia Streza, căsnicia i-a fost binecuvântată cu cinci copii, crescuţi în curată frică de Dumnezeu şi aleasă smerenie creştină.

După rânduiala tunderii în monahism la Mănăstirea de metanie de la *Sâmbăta de Sus*, cu numele de **Laurenţiu**, Consiliul Eparhial a hotărât ca hirotonia şi instalarea noului ierarh al Episcopiei de Caransebeş să aibă loc în Catedrala din Caransebeş, în duminica din *11 august 1996*.

Cei trei ani de arhierie se definesc printr-o laborioasă activitate chiriarhală, la loc de cinste înscriindu-se preocuparea pentru ctitorirea noii Catedrale episcopale, diciplina clerului, grija deosebită faţă de fiii duhovniceşti ai Prea Sfinţiei Sale de pe raza Episcopiei Caransebeşului, precum şi a celor din Episcopia de Vârşeţ.

Acest binecuvântat moment aniversar ne dă prilejul fiecăruia dintre noi, cler şi credincioşi, să îi dorim chiriarhului nostru îndelungată arhipăstorire şi să ne trăiască întru mulţi şi fericiţi ani!

ÎNTRU MULŢI ANI,

PREA SFINŢITE PĂRINTE EPISCOP!

REDACŢIA

IUNIE – IULIE 1999

Duminică, 6 iunie

De *Duminica Tuturor Sfinţilor* slujeşte Sfânta Liturghie la Schitul *„Piatra Scrisă"*, cu ocazia hramului acestui aşezământ monahicesc, însoţit de un impresionant sobor de preoţi, rostind un adecvat cuvânt de învăţătură. La momentele liturgice cuvenite, hirotoneşte întru diacon pe tânărul Peruţă Longhin şi întru preot pe diaconul Vasile Dragomir, pe seama parohiei Sat Bătrân, protopopiatul Caransebeş. De asemenea, hiroteseşte întru stareţ, pentru Schitul *„Piatra Scrisă"*, pe P.C. Ieromonah Hristofor Bucur. Este însoţit de P.C. vicar eparhial Ioan Petraş, PP. CC. consilieri Nicolae Rădulescu şi Constantin Bertea, de P.C. Pr. Liviu-Mihai Drăgan, protopopul Caransebeşului, precum şi de P.C. Pr. Nicolae Pereş, protopop de Băile Herculane.

Marţi, 8 iunie

Primeşte la Reşedinţă pe ambasadorul S.U.A. la Bucureşti, cu care are o întrevedere cordială.

Joi, 10 iunie

Prezidează, la sediul Protopopiatului Băile Herculane, lucrările conferinţei preoţeşti cu tema *„Prozelitismul sectar – o problemă religioasă şi socială"*. Cu acest prilej realizează o întrevedere cu preoţii din protopopiat.

Vineri, 11 iunie

Prezidează, la sediul Protopopiatului Oraviţa, lucrările conferinţei preoţeşti cu tema *„Prozelitismul sectar – o problemă religioasă şi socială"*; realizează o întrevedere cu preoţii din acest protopopiat.

Duminică, 13 iunie

ora 9 – Primeşte la Reşedinţă şi se întreţine cu Excelenţa Sa, Domnul Valeriu Stoica, ministrul Justiţiei, Doamna deputat Mona Muscă şi Domnul Iosif Hilofsky, prefectul judeţului Caraş Severin.

ora 10 – Săvârşeşte Sfânta Liturghie şi oficiază slujba de binecuvântare a picturii bisericii din parohia Doclin, protopopiatul Reşiţa. Cu acest prilej acordă distincţia de sachelar P.C. Pr. Crecan Daniel, parohul locului. Este însoţit de P.C. Pr. consilier Constantin Bertea şi P.C. Pr. dr. Vasile Petrica, protopopul Reşiţei.

Marţi, 15 iunie

Prezidează, la sediul Protopopiatului Caransebeş, lucrările conferinţei preoţeşti cu tema *„Prozelitismul sectar – o problemă religioasă şi socială"*; realizează o întrevedere cu preoţii din acest protopopiat.

Miercuri, 16 iunie – Joi, 17 iunie

Participă la lucrările Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Sâmbătă, 19 iunie

Invitat de onoare la Camera de Comerţ – Reşiţa, cu ocazia lansării volumului de interviuri *„Sub povara vorbelor"* al publicistei Dorina Zgaverdea.

Duminică, 20 iunie

Oficiază Sfânta Liturghie şi binecuvintează lucrările exterioare de la biserica parohiei Prigor – protopopiatul Băile Herculane – păstorită de Pr. Cătălin Primejde. Este însoţit de P.C. protopop Nicolae Pereş.

Miercuri, 23 iunie

Participă la examenele de licenţă ale absolvenţilor facultăţilor de Teologie din Arad şi Timişoara.

Joi, 24 iunie

Cu prilejul praznicului *„Naşterii Sf. Ioan Botezătorul"*, liturghiseşte la Catedrala episcopală din Caransebeş, însoţit de un sobor de preoţi.

Sâmbătă, 26 iunie – Marţi, 6 iulie
(*Vizită ecumenică în Franţa*):

Duminică, 27 iunie: Săvârşeşte Sfânta Liturghie la sfântul locaş al comunităţii româneşti din Viena, păstorită de P.C. Pr. lect. univ. Nicolae Dură.

Marţi, 29 iunie: Săvârşeşte Sfânta Liturghie la comunitatea românească din Mannheim, păstorită de P.C. Pr. Ion Popescu.

Miercuri, 30 iunie – Vineri, 2 iulie: Participă la a *46-a Săptămână de Studii Liturgice* la Institutul de Teologie Ortodoxă *„Saint Serge"* din Paris.

Duminică, 4 iulie: Oficiază Sf. Liturghie la capela creştinilor ortodocşi români din Paris.

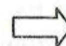
Luni, 5 iulie: Vizitează aşezământul mănăstiresc din Bussy, împreună cu Î.P.S. Iosif, mitropolitul comunităţii ortodoxe române din Europa Occidentală.

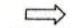
Joi, 8 iulie – Vineri, 9 iulie

Prezidează şi conferenţează cursurile pastorale, seria '84 – Caransebeş.

Duminică, 11 iulie

Liturghiseşte în parohia Pârvova – protopopiatul Băile Herculane, ocazie cu care sfinţeşte pictura bisericii. Cu acest prilej, oferă distincţia de sachelar preotului paroh Emil Găină. Solemnitatea acestei vizite chiriarhale a fost onorată de Excelenţa Sa, Domnul Sorin Frunzăverde, preşedintele Autorităţii Naţionale de Turism, Doamna deputat Mona Muscă, Domnul preşedinte al Consiliului Judeţean, Ilie Mustăcilă şi Domnul vicepreşedinte Ioan Vela.

Joi, 15 iulie
Prezidează, în cadrul Inspectoratului Şcolar Judeţean Caraş-Severin, testul-interviu cu candidaţii pentru ocuparea posturilor de suplinitori necalificaţi pentru orele de religie.

Vineri, 16 iulie
Săvârşeşte Sf. Liturghie în biserica Seminarului Teologic Liceal „Ioan Popasu", hirotonind întru diacon pe tânărul Alexandru Bodea.

Sâmbătă, 17 iulie
Prezidează lucrările Consiliului Eparhial al Episcopiei Caransebeşului.

Duminică, 18 iulie
Slujeşte Sf. Liturghie arhierească în parohia Păltiniş – protopopiatul Caransebeş, hirotonind întru diacon pe tânărul George Piţ şi întru preot pe P.C. diacon Bodea Alexandru, pentru parohia Goruia - Giurgiova. Este însoţit de P.C. Pr. Liviu-Mihai Drăgan, protopopul Caransebeşului.

Marţi, 20 iulie
De praznicul „*Sf. Prooroc Ilie Tezviteanul*" slujeşte Sf. Liturghie în parohia Marga – protopopiatul Caransebeş, hirotonind întru preot pe P.C. diacon George Piţ şi caterisind, canonic, pe ex-preotul Vladu Petru. Este însoţit de P.C. Pr. Liviu-Mihai Drăgan, protopopul Caransebeşului.

Vineri, 23 iulie
Participă, la Timişoara, la examenul de capacitate a preoţilor de pe raza Mitropoliei Banatului.

MISIUNE ORTODOXĂ ŞI ECUMENISM

Institutul de Teologie Ortodoxă „*Sfântul Serghie - Saint Serge*" din Paris, în cadrul ***Conferinţelor Sfântului Serghie***, a organizat în acest an *a 46-a Săptămână de Studii Liturgice* cu o temă deosebit de delicată şi anume,

IMNOGRAFIA,

desfăşurată între zilele de marţi, 29 iunie şi vineri, 2 iulie 1999.

Aceste conferinţe se bucură de o largă participare internaţională şi au un profund caracter ecumenic. Animatori de referinţă ai acestor conferinţe sunt **Boris Bobrynskoi**, rectorul Institutului şi prof. **Andrei Lossky**.

Din partea Bisericii Ortodoxe Române a participat o delegaţie de specialitate, alcătuită din P. S. Sa Dr. **Laurenţiu Streza**, Episcopul Caransebeşului şi titularul catedrei de Liturgică şi Artă creştină de la Facultatea de Teologie Ortodoxă „*Andrei Şaguna*" din cadrul Universităţii „*Lucian Blaga*" din Sibiu, P. C. Pr. Prof. Univ. Dr. **Constantin Galeriu**, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universităţii Bucureşti, domnul Drd. **Ciprian-Ioan Streza**, cursant la cursurile de doctorat în Teologie Liturgică din Salonic Grecia şi domnul Drd. **Ioan-Ştefan Stratul**, ambii doctoranzi ai P. S. Episcop Laurenţiu al Caransebeşului. Pe parcursul lucrărilor conferinţei cei doi profesori români de teologie liturgică ortodoxă au avut substanţiale intervenţii şi contribuţii la buna desfăşurare a acestora.

Vom reda, succint, programul intervenţiilor care s-au desfăşurat în cadrul acestei conferinţe.

Astfel, **marţi, 29 iunie**, simpozionul a început la ora 9^{30} cu un *Cuvânt de deschidere* şi o *introducere*, tema de bază a lucrărilor fiind: „*MARILE TRADIŢII IMNOGRAFICE ŞI PRINCIPIILE LOR*". Pe marginea temei au conferenţiat: Pr. J. Y. Hameline, de la Institutul Catolic din Paris, dl. B. REYMOND, de la Facultatea de Teologie a Universităţii din Lausanne, Pr. D. HOLETON din Praga şi dl. J. N. Pérès de la Facultatea Protestantă din Paris. După fructuoasele discuţii, în după-masa acestei prime zile s-a săvârşit, la ora 16^{30}, slujba Vecerniei, cu participarea întregii asistenţe.

Miercuri, 30 iunie, s-a dezbătut tema „*REPERE ISTORICE - AUTORI ŞI CURENTE*", la care au conferenţiat nu mai puţin de 7 personalităţi, între care amintim: Pr. M. METZGER de la Facultatea de Teologie Catolică din Strasbourg, domnul E. LODI din Bologna, domnul J. VAN ROSSUM, de la Inst. Teol. Ort. *Sfântul Serghie* – Paris, despre „*Roman Melodul şi condacul*", pastorul M. LEPLAY, de la Bis. Reformată din Franţa – Paris, ş.a.

Joi, 1 iulie s-a discutat despre „*ANALIZE TEMATICE ŞI PRACTICI LITURGICE*", conferenţiind în prima parte a zilei: Don A. RENOUX, de la Abaţia d' En Calcat despre „*O imnografie veche în georgiană: Taina mântuirii*", Don J. CLAIRE de la Abaţia din Solesmes şi Pr. H.-I. DALMAIS, de la Mănăstirea *Saint-Jacques*, Paris, despre „*Imnodie şi cateheză*". În după-amiaza zilei de joi au susţinut comunicări Pr. A. TRIACCA de la *Centro Liturgico Vincenziano* din Roma, arhiepiscopul N. OZOLINE, de la Instit. Teol. Ort. *Sf. Serghie* – Paris despre „*Le «didaskalos» de l' icône de la Mi-Pentecôte - imnografia ca şi cheie de interpretare iconografică*", Pr. P. YOUSSIF de la Institutul Catolic din Paris, ş.a.

Lucrările s-au încheiat **vineri, 2 iulie**, având ca temă: „*RECEPTAREA ŞI AUTORITATEA IMNELOR*", prin susţinerea a patru comunicări de către domnul R. STICHEL din Münster, domnul S. FRØYSHOV, de la Inst. Teol. Ort. *Sf. Serghie* Paris, canoni-cul A. ROSE din Namur şi prof. ***Andrei Lossky*** de la Inst. Teol. Ort. *Sf. Serghie* – Paris, cu subiectul „*Surse biblice şi patristice ale imnografiei pascale bizantine*".

În cadrul şedinţei finale s-a realizat un succint bilanţ accentuându-se, de asemenea, preocuparea pentru perspectivele şi stabilirea subiectului pentru *Săptămâna liturgică* din anul 2000.

Fructuoasă, în ansamblul ei, această participare a delegaţiei Bisericii noastre la simpozion justifică preocuparea majoră pe care o acordă Patriarhia noastră, P. F. Părinte Teoctist – Patriarhul B.O.R., Sf. Sinod şi nu în ultimă instanţă P. S. Dr. Laurenţiu Streza al Caransebeşului contextului nou, dinamic, în care se dezbat şi se conferă soluţii nobilelor probleme ale teologiei liturgice contemporane.

PARTICIPANT

ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ
A TIMIŞOAREI
NR. 654 - B / 1999

PROCES VERBAL

luat în **şedinţa sinodului mitropolitan** al Mitropoliei Banatului ţinută luni, **26 aprilie 1999**, orele 16, la reşedinţa mitropolitană din Timişoara, bd. C. D. Loga nr. 5.

Sinodului mitropolitan – compus din Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop şi Mitropolit **Nicolae Corneanu**, Prea Sfinţitul Episcop **Timotei Seviciu** al Aradului şi Prea Sfinţitul Episcop **Laurenţiu Streza** al Caransebeşului, asistaţi de preoţii: *Aurel Miculescu*, consilier administrativ-bisericesc, *Aurel Popescu*, consilier economic şi ***Vasile Secheres,*** secretar de la Centrul eparhial Timişoara – i se supune spre deliberare şi soluţionare cauza disciplinară a preotului **Ioan Nicola** de la parohia Caransebeş protopopiatul Caransebeş, transpusă cu întregul dosar de către Episcopia Caransebeşului cu actul nr. 404 din 16 aprilie 1999, privind recursul înaintat şi înregistrat sub nr. 604-B din 7 aprilie 1999 împotriva sentinţei nr. 30 din 23 martie 1999 a Consistoriului Eparhial al Episcopiei Caransebeşului prin care a fost pedepsit cu depunerea din treapta preoţiei, care potrivit noilor prevederi regulamentare cade în competenţa sinodului mitropolitan.

Pentru prezentarea acestui caz precum şi a situaţiei în ansamblul ei, Înalt Prea Sfinţia Sa, dă cuvântul P. C. Părinte Aurel Miculescu – consilier administrativ la Centrul eparhial care dă citire atât sentinţei adoptată de amintitul for de judecată bisericească cât şi a recursului formulat de preotul în cauză.

Din dispozitivul sentinţei Consistoriului Eparhial rezultă că abaterile reţinute de instanţa de judecată în sarcina preotului Ioan Nicola sunt:

a) nesupunere canonică şi refuzul de a asculta de autoritatea legală – art. 15 şi 16 din Regulamentul de procedură;

b) calomnierea şi defăimarea superiorilor ierarhici – art. 3 lit. i din Regulamentul de procedură;

c) conspiraţie împotriva ierarhiei bisericeşti – *canonul 18 Sinodul IV Ecumenic* şi *canonul 34 Trulan*;

d) nesocotirea instituţiilor şi instanţelor bisericeşti şi apelarea la judecata instanţelor civile – *canonul 15 Cartagina.*

După ascultarea documentelor amintite, preotul Ioan Nicola, chemat în acest scop cu act scris, a fost invitat în faţa sinodului mitropolitan pentru a i se da posibilitatea să-şi expună punctul său de vedere.

În intervenţia sa, preotul Ioan Nicola menţionează că:

– nu recunoaşte învinuirile ce i se aduc considerând că prin toate acţiunile sale nu a urmărit decât binele Bisericii în general şi ridicarea vieţii bisericeşti din cuprinsul Eparhiei Caransebeşului în special;

– modul său de a proceda şi de a se comporta în relaţia cu Episcopul său nu le consideră neascultare canonică. Insistă apoi asupra faptului că este bolnav şi că stresul la care este supus îi dăunează sănătăţii;

– afirmaţiile făcute la adresa Episcopului său nu le consideră calomnii iar tot ce s-a facut împotriva sa sunt înscenări.

Înalt Prea Sfinţitul Arhiepiscop şi Mitropolit Nicolae exprimă regretul că unul dintre preoţi a ajuns în această situaţie şi face apel la el să ceară iertare ierarhului său care e dispus să-l ierte.

Prea Sfinţitul Episcop Timotei al Aradului, la rândul său, referindu-se la cazul aflat în dezbatere, consideră oportun să se găsească, dacă este posibil, o cale de aplanare a conflictului, în care scop îndeamnă pe preotul Ioan Nicola să procedeze în consecinţă.

După deliberări îndelungate care au inclus luarea în considerare a tuturor acuzelor aduse preotului Ioan Nicola şi având în vedere că repetatele îndemnuri la pocăinţă au rămas fără rezultat,

Sinodul mitropolitan hotărăşte:

Se respinge recursul preotului Ioan Nicola de la parohia Caransebeş, protopopiatul Caransebeş împotriva sentinţei nr. 30/1999 a Consistoriului Eparhial al Episcopiei Caransebeşului prin care a fost pedepsit cu *„depunerea sau pierderea dreptului pentru totdeauna de a săvârşi vreo lucrare sacră, fără pierderea calităţii de preot, cu putinţa de a fi întrebuinţat în administraţia bisericească“* (art. 4 lit. c din Regulamentul de procedură), pe care o menţine şi dispune punerea ei în aplicare. Decizia este definitivă şi se va comunica preotului în cauză precum şi tuturor instituţiilor interesate.

(Semnează: *Î.P.S. Nicolae*, Arhiepiscop şi Mitropolit al Banatului; *P.S. Timotei*, Episcop al Aradului; *P.S. Laurenţiu*, Episcop al Caransebeşului; *Pr. Aurel Miculescu*, consilier; *Pr. Aurel Popescu*, consilier; *Pr. Vasile Secheres*, secretar)

Altarul din zori

Dinspre firidă
candela picură
stropi
de tăciune.

Maica cea Sfântă
plânge mocnit
într-o icoană
minune.

Ning peste mine
ca-ntr-o Siberie
stele
de gheață.

Dar Dumnezeu
tainic se naște
din rugăciunea-mi:
e... Dimineață!

Sorin Olariu

ROST

Se-așterne noaptea pe pământ
Și nu se simte nici o adiere
Oamenii toți parcă-ntr-un gând
Se pregătesc de ÎNVIERE.
Căci al Păresimilor post
L-au petrecut în rugăciune
Și fiecare având rost
A mai scăpat de urâciune.
Prin Sfânta Taină a Pocăinței
Creștinii s-au descătușat
Primit-au iarăși ei iertare
Și curățire de păcat.
Prin Sfânta Cuminecătură
Primit-au Trupul lui Hristos
Și Sângele vărsat pe cruce
Le este-n viață de folos.
Și-n noaptea caldă, liniștită
Atunci când clopotele bat
Creștinii toți, vrednici pot spune:
HRISTOS A ÎNVIAT!

Maria - Ionela MILOI,
Anina

POEM DIN VALEA MIRACOLELOR

În Valea aceasta a râurilor,
a pietrelor,
a morilor
și a florilor –
pasărea cu aripi de lună
adună
potecile dinspre Fântâna cu Leacu',
dinspre Dragomireana și dinspre buna-bună !

În Valea aceasta a dorurilor,
a curcubeielor și a ciutelor
cu ochi blânzi și peste fire de umezi,
grâul se pârguie fără vârstă,
cântând
„Sfinte Dumnezeule“, „Doina Gosnei“, „Fire-trandafire“ –
Sânzâiana e mireasă
și Cuvântul mire !

În Valea aceasta a iorgovanilor,
coborâtori din zei,
împătimiți ca zeii,
Pan, Glad, Ioan Sârbu, Murgu și Doda
s-au altoit frasini, fagi, ulmi,
mesteceni și goruni,
livezi cu cireși, meri, peri, pruni,
purtând pe umeri mănăstiri, biserici,
nunți, nedei, botezuri și alte minuni !

În Valea aceasta, a Miracolelor,
numele Poetului
e mai adevărat decât frunza
și, tot mai firesc, nesfârșit de albastru,
tăria lui ține cerul aproape –
ca o poveste,
ca o călătorie,
cu cât s-au înmiresmat tufele de sângeri:
a fost, este, va să fie !

IOSIF BĂCILĂ – Bozovici

MAICA DOMNULUI – MAICA VIEȚII

Dintre toți sfinții, Maica Domnului este figura centrală în viața noastră bisericească. În jurul ei toate prind viață, toate își găsesc sensul, toate trăiesc în lumină. A o privi înseamnă: lacrimi..., smerenie..., tăcere..., bucurie nespusă. Părinții o numesc ***„Tăcuta din Evanghelie“***, căci despre ea *Sfânta Scriptură* ne informează cu puține date. Totuși, tăcerea ei reprezintă ***„Scriptura cea Vie“*** deoarece avea puterea de *„a păstra toate aceste cuvinte, punându-le în inima sa“* (***Luca 2,19***).

Pentru mulți oameni, datele personale contează foarte mult. Ele te pot defini înaintea oamenilor, îți arată identitatea. Falsa identitate apare atunci când biografia pe care o expui lumii, nu corespunde, nu se suprapune cu adevărata ta viețuire. Datele personale sunt oglinda viețuirii tale. Astfel că despre Maica Domnului, datele ei personale, le-am aflat din *Sfânta Tradiție* (al doilea tezaur de păstrare a revelației divine, numai că e o păstrare făcută prin viu grai). Așa că n-am fi cunoscut viața ei până la zămislirea lui Hristos în pântecele ei, n-am fi cunoscut părinții ei, n-am fi cunoscut minunea zămislirii ei în pântecele Sfintei Ana (mama sa), n-am fi cunoscut petrecerea ei la templu, dacă n-am fi avut *Sfânta Tradiție*.

Adormirea ei ne dezvăluie chipul desăvârșit al celui mai sfânt om. La Sf. Adormire se mută la cer cea care a născut pe Cel necreat, se mută la cer cea care s-a învrednicit de a fi încăput pe Cel necuprins, se sălășluiește în ceruri cerul însuflețit, se mută la cer cea care a hrănit pe Cel care are viață veșnică, **Maica Domnului hrănește cu lapte de mamă veșnicia Fiului născut din Tatăl** (*ce minunăție!*).

Cu adevărat persoana și personalitatea întru sfințenie a Maicii Domnului este o adevărată teologie mistică. A pătrunde în viața ei înseamnă a o urma pas cu pas. Pentru Maica Domnului lucrul cel mai important a fost acela că a devenit maica celui necreat și veșnic, iar născându-l pe Acesta a devenit ***Maica Vieții***. Toată viața Maicii Domnului are pentru un creștin o importanță mare, chiar inestimabilă, dar ceea ce este mai deosebit rămâne pătrunderea acestei bucurii: Maica Domnului este ***Maica Vieții***. **„Tăcuta din Evanghelie“** în puține locuri în Sfânta Scriptură se face prezentă, dar aceste pasaje scot în evidență această minune: Maica Domnului este ***Maica Vieții***.

De ce oare o numim pe Maica Domnului, ***Maica Vieții***?

Hristos Mântuitorul este Viața. Dumnezeul-Treime are viață prin Sine Însuși *(aseitatea)*, El este viața, existența necauzată de nimeni. *„El e viață și din această viață pornește vuietul vieții“* (*Părintele Stăniloae*). Dar această Viață (*Dumnezeu*) a adus la viață (*existență*) lumea nevăzută (*a îngerilor*) și lumea văzută (*a materiei și a omului*). Potrivit acestei realizări, putem spune că Dumnezeu este **„Viața vieții noastre“**, adică suntem dependenți de El pentru că avem viață suflată de către Viața absolută, de către viața cea veșnică. Așadar, pe Dumnezeu – care poate fi numit și după însușirile Sale – îl putem invoca exprimându-ne și cu acest cuvânt: *„Tu - Viața“*. Deci Maica Domnului naște Viața cu trup omenesc, adică pe Dumnezeu-Fiul cu trup și devine Maica Vieții, Maica lui Hristos, Maica Dumnezeului-Fiu.

Pe de altă parte, Maica Domnului naște Viața cu trup, adică pe Mântuitorul Hristos, dar Acesta a venit să ne renască și pe noi, să ne dăruiască viață, să ne recreeze, introducând în noi *„pulsul“* vieții veșnice. Așadar, putem spune că Maica Domnului devine Maica noii noastre vieți, a vieții noastre în Hristos. Firea umană a suferit modificări cruciale odată cu căderea în păcat. Aceasta, stricată parțial prin păcat, Hristos și-o împropiază printr-o unire ipostatică în Ipostasul Său Divin și o ridică la valoarea la care ea a fost creată dintru început. Întruparea are loc potrivit planului lui Dumnezeu și mai ales că în omenirea zdrobită de păcat s-a găsit Maica Domnului – în care, pentru calitățile ei dumnezeiești, Fiul găsește locul pentru sălășluire.

Sfânta Scriptură ne spune: ***„căci Dumnezeu așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viață veșnică“***(*Ioan 3,16*). Așadar, Hristos a venit să îndumnezeiască pe om, să-i arate calea spre veșnicie; omul să cunoască identitatea lui Dumnezeu, să înțeleagă că orice semen îi este frate și să-l iubească fără a-l dispreţui. Hristos vine să-l învie pe om, deoarece acesta se găsea într-o moarte temporală, pregătitoare a morții celei veșnice. Maica Domnului naște **Viața** care ne redă viață și iată-i icoana: ***Maica Vieții*** – adică Maica lui Hristos-Viața și ***Maica Vieții*** – adică Maica noii noastre vieți celei întru Dumnezeu.

Este un lucru minunat ca, Creatorul și creatul să aibă aceeași Maică; **„Cel ce s-a născut din veci din Tatăl fără de mamă și din Mamă fără de tată“** – adică Hristos Dumnezeu – să aibă aceeași maică pe care o avem și noi, cei creați de Dumnezeu; ceea ce a creat El (*Dumnezeu*) să-i devină mamă, iar restul creaturilor cuvântătoare să-i devină frați. Un lucru ieșit din comun: Slava Creatorului să și-o substitue Fiul până ajunge la lutul creaturii, ca apoi Dumnezeu-Fiul **„să trăiască bucuria înfrățirii“** *(nu după ființă)* cu oamenii. Ce minunat poate fi Dumnezeul nostru și ce sfințenie poate avea Maica Domnului care prin excelență este punte de legătură între Dumnezeu și om. Deci, iată: Fiul ne este „Frate“.

„Tăcuta din Evanghelie“ a ajuns nu doar a zări lumina transfiguratoare a Fiului (*cum s-a întâmplat pe muntele Tabor*), a ajuns nu doar să audă glasul Tatălui ceresc, nu doar să simtă viața de dincolo de viață, ci chiar să se unească cu dumnezeirea cât mai clar, Dumnezeu-Fiul să se miște în pântecele ei. Cu toate acestea, Maica Domnului – **Maica Vieții** rămâne să ne vorbească tot prin tăcerea ei cea Preasfântă, iar noi tot în sfântă tăcere să ne minunăm de lucrarea lui Dumnezeu și să ne bucurăm că și noi oamenii avem un punct comun cu Dumnezeu: **MAICA DOMNULUI – MAICA VIEȚII.**

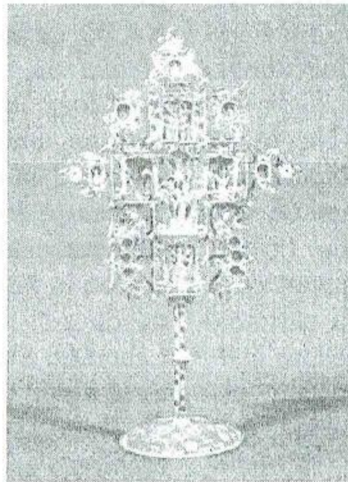
diac. Ion Petrică

TAINA NEAMULUI ROMÂNESC ȘI ACTUL MARTIRIC AL SFÂNTULUI MONTANUS

Actele martirice, mai precis **Martiriul Sfântului Montanus**, păstrează o *mărturie de o excepțională valoare pentru istoria și limba română*. Uimitor ni se pare faptul că istoricii și filologii nu fac trimitere la ea. Punem această neglijență pe seama necunoașterii, căci altfel nu putem vorbi decât de rea credință, motivată de altfel de o cultură comunistă, atee, în care tot ceea ce ținea de creștinism trebuia înlăturat.

Lingvistica și **istoria**, cele două discipline care concentrează date privind întemeierea (constituirea) neamurilor, existența și dispariția lor, nu au dreptul să piardă din vedere nici un argument, oricât de neînsemnat ar părea el.

Iată de ce credem că pentru **istoria neamului și a limbii noastre** *actul martiriului unui preot daco-roman* trebuie privit cu toată seriozitatea și cu tot respectul. Încercăm să redăm pe scurt conținutul actului martiric și să ne oprim asupra fragmentului revelator.

Între anii **303-304** au fost date împotriva creștinilor patru edicte de persecuție la porunca celor patru împărați: *Dioclețian, Galeriu, Maximian Hercule* și *Constanțiu Chlor*. Ultimul edict publicat în ianuarie-februarie 304 a fost cel mai grav, el fiind aplicat și în cetatea **Singidunum** (azi **Belgrad**), locuită de daco-romani. Preotul daco-roman *Montanus* și soția sa, presbitera *Maxima* au pătimit, la 26 martie 304, pentru credința lor în Domnul Iisus Hristos. Celor doi li s-a cerut de către *Probus*, guvernatorul Pannoniei Inferior, să aducă jertfă zeilor (lucru pe care nici un creștin adevărat n-ar fi acceptat să-l facă) și, pentru că au refuzat, au fost supuși la chinuri. Datorită statorniciei lor în credința dată de Hristos, *Montanus* și soția sa, la porunca lui Probus, au fost aruncați în râul *Sava*. Dar înainte de a sfârși în valuri, *Montanus* și-a ridicat mâinile la cer rugându-l pe Mântuitorul să le primească sufletele. Ca un adevărat păstor sufletesc, *Montanus* își înalță rugăciunea spre Domnul și pentru *„turma cea credincioasă a Bisericii din Singidunum și de prin toate văile Dunării"*.

Cu o piatră legată de gât, pregătindu-se de moarte, preotul *Montanus* are o **revelație**: vede cu ochii minții cum ***„în această latură de pământ se ridică un popor nou, care cheamă numele cel sfânt al Domnului prin biserici, în limba romană "***. **Taina neamului românesc** care se năștea în această parte de pământ o vede *Montanus*.

Jertfa de sine, pe care *Montanus* și soția sa o aduc lui Hristos, nu este doar pentru mântuirea sufletelor lor, ci pentru ***întreaga Biserică*** din Singidunum și văile Dunării. Mântuitorul Însuși s-a dat pe Sine jertfă pentru alții. Un preot al său nu putea face altfel. Și atunci Domnul îi dă acest dar de a vedea cu ochii minții *nașterea unui popor nou: poporul daco-roman*. Încă de la nașterea sa acest popor este *creștin* căci el cheamă numele Sfânt al Domnului prin biserici, îl recunoaște pe Hristos ca Domn și Fiu al lui Dumnezeu. Iată că afirmația conform căreia ***poporul român s-a născut creștin*** își găsește un temei real în *„vederea cu ochii minții"* dăruită preotului *Montanus*. Să nu uităm nici **anul** în care are loc martiriul celor doi, **304 (26 martie) după Hristos**; găsim în revelația pomenită o mărturie clară a faptului că ***daco-romanii erau creștini încă înainte de declararea creștinismului ca religie oficială a Imperiului Roman (325, Constantin cel Mare)***.

Totodată „descoperirea" făcută lui *Montanus* confirmă *teoria lingvistică* referitoare la ***teritoriul în care a luat naștere neamul românesc și limba română***. Potrivit acestei teorii poporul și limba română s-au format atât în nordul cât și în sudul Dunării, fapt confirmat și de existența celor patru dialecte ale limbii române: dacoromân, aromân, meglenoromân și istroromân.

În același timp, pentru *istoria limbii române*, revelația pe care o are *Montanus* constituie o importantă ***mărturie a romanității limbii***. Ceea ce învățații neamului s-au străduit să arate (începând cu acei înțelepți cronicari moldoveni, continuând cu ***D. Cantemir***, reprezentanții ***Școlii Ardelene*** și lingviștii de astăzi), latinitatea limbii române, e mărturisită de un **act martiric**.

Domnul i-a dăruit lui *Montanus* pentru credința și dragostea sa puterea de a vedea **rostul neamului celui nou**. Sufletul lui *Montanus* va fi mângâiat de darul pe care Domnul i l-a făcut pentru dragostea și credința sa. Piatra legată de gâtul lui *Montanus* nu este în sine o povară, ci acceptarea ei îl ajută pe preotul daco-roman să înțeleagă **taina neamului nostru**.

Fie ca Domnul să poarte de grijă neamului românesc pentru ca acesta, întru existența sa pământească, să urmeze calea credinței, chemând în biserici cu dragoste și duhovnicească sete creștină numele Lui cel sfânt.

prof. Maria Frențiu

IUBIȚI ADEVĂRUL ȘI PACEA
(Zaharia 8, 19)

La invitația Organizației ecumenice „*Church and Peace*" cu sediul la Schoffengrund (Germania), părintele prof. Ionel Popescu, directorul Seminarului Teologic Liceal „*Ioan Popasu*" din Caransebeș, a participat la simpozionul prilejuit de împlinirea a 50 de ani de Dialog ecumenic și de Mărturie pentru Pace 1949-1999, ce s-a desfășurat la Centrul de conferințe din localitatea Bienenberg (lângă Basel), Elveția, sub motto-ul „*Iubiți Adevărul și Pacea*" (Zaharia 8, 19) pe parcursul perioadei 27-30 mai. La această manifestare au participat peste 150 de membri ai acestei organizații, reprezentând majoritatea țărilor din Vestul Europei, Canada, SUA, dar și țări din Estul Euro-pei ca: Ungaria, România, Jugoslavia, Ucraina și Lituania.

Deschiderea simpozionului a avut loc în 27 mai, când invitaților le-a fost prezentat *Raportul de activitate* al conducerii executive, urmat de *Rapoartele de activitate* ale Birourilor din Franța, Anglia și Ungaria. Ziua următoare a început cu o rugăciune de dimineață, în cadrul căreia părintele Ionel Popescu a prezentat o meditație despre *Unitatea Bisericii*, urmată de conferința jubiliară susținută de prof. universitar dr. Wolfgang Lienemann de la Facultatea de Teologie din Berna. În continuare a avut loc un dialog între unul dintre fondatorii organizației *Church and Peace*, Wilfried Warneck, și un tânăr membru al acesteia pe tema: *Ce trebuie să știe generația următoare despre preocupările bisericești pentru pace*, urmat de un altul, cu dr. Hildegard Goss Mayr, pe tema: *Ce trebuie să știe generația următoare despre schimbările sociale fără violențe*. După masa a fost dedicată unor lucrări pe secțiuni, participanții împărțindu-se în 4 grupe de lucru. Părintele Popescu a participat la Seminarul intitulat „*Responsabilitate comună într-o Europă în schimbare*", vizând conflictul din Jugoslavia.

Luările de poziție ale membrilor participanți au scos în evidență faptul că prin forță nu se rezolvă situația din Balcani, că părțile beligerante trebuie să revină la masa tratativelor, iar bisericile creștine, cultul mozaic și cel musulman trebuie să condamne atitudinea de forță adoptată de NATO și să întreprindă acțiuni hotărâte pentru depășirea acestei situații grave care afectează nu numai Jugoslavia, ci și țările vecine ei. Biserica trebuie să fie un ferment care să pună în mișcare toate forțele implicate în acest conflict și să le convingă să înceteze bombardamentele. Nu puțini au fost cei care și-au exprimat sentimentele de aversiune față de americani, afirmând că acesta e un război imperialist început de SUA, și acest lucru trebuie să înceteze în Europa, care se simt copărtași la atacurile asupra Jugoslaviei și vinovați de moartea atâtor vieți omenești, prin faptul că plătind impozite, indirect sprijină pe agresori.

În intervenția sa părintele Popescu a arătat că Biserica Ortodoxă Română a condamnat atacurile NATO, pentru că Sfânta Scriptură nu legitimează în nici un fel războiul, iar patriarhul Teoctist și papa Ioan Paul al II-lea au semnat de curând o *Declarație comună* la București, în care au cerut reîntoarcerea la dialog și la crearea unei păci durabile în această zonă. Deasemeni s-a arătat că Episcopia Caransebeșului este alături de frații români care trăiesc în Serbia și care, nu de mult, au avut bucuria de a fi vizitați și încurajați de către P. S. dr. Laurențiu Streza, chiar în timpul războiului. Vorbitorul a mai adus în atenție și pierderile înregistrate de România pe timpul acestui conflict, precum probleme ecologice cu care se confruntă țara noastră în SV-ul Banatului.

Ultima zi de lucru, 30 mai, a debutat cu un serviciu religios și ecumenic în cadrul căruia dr. Keith Clements, secretarul general al Conferinței Bisericilor Episcopale din Geneva a susținut o predică intitulată „*Iubiți Adevărul și Pacea*". De altfel domnia Sa a venit la Bienenberg direct de la Belgrad, unde a făcut parte dintr-o delegație ecumenică ce a purtat convorbiri cu Slobodan Miloșevici și cu emisarul lui Boris Elțin – Victor Cernomârdin, pe de o parte, și Biserica Ortodoxă sârbă și celelalte confesiuni din Jugoslavia pe de altă parte, în vederea soluționării pe cale pașnică a conflictului din Kosovo.

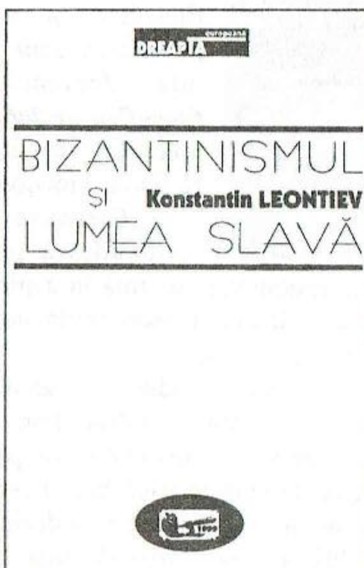
La încheierea lucrărilor a fost adoptată și dată publicității o *Declarație comună* conținând 5 puncte, în care participanții au condamnat agresiunea NATO împotriva Jugoslaviei, exprimându-și solidaritatea cu suferințele populației albaneze din Kosovo.

Nicolae Nicolae

Bizantinismul în fața modernismului

Konstantin Leontiev, *Bizantinismul și Lumea Slavă,* traducere de Elena Pârvu, cu un studiu introductiv de Claudio Mutti, 1999, Editura Anastasia, 180 pag.

Lucrarea lui Konstantin Leontiev se încadrează în genul aparițiilor-eveniment, care adesea te surprind, găsindu-te parcă nepregătit pentru a-ți cuminți exaltarea. După ce ani de zile publicul cititor din țara noastră a suportat trauma frustrării de lecturi spectaculoase, urâțindu-se stingher într-o zonă în care de obicei harul se altoiește voinței, adică în spirit, îi este dat la sfârșit de mileniu să se consacre într-un nou edificiu epistemologic.

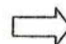

Prin lucrarea de față, aflăm că faptele vieții noastre nu sunt singulare, că ridicolul și criza intelectuală care „zăpăcesc" actorii de pe scena culturii românești nu sunt zvâcniri inedite din negura vremilor. În fapt, istoria se repetă, iar autorul acestei cărți nu face decât să inventarieze momentele de mărire și de decadență din prezentul unui popor. Autorul însuși resimte din plin formalismul și orgoliul intelectualității, care a cedat ideologic, neputând rezista frivolității liberale și emancipării moderne. În saloanele de conversație din capitala Rusiei se propovăduia cu ardoare iluminismul, se dinamizau tradiții sfinte și se puneau bazele unei „noi ere". Discursul anticreștin, pe care Leontiev îl sancționează ca fiind produsul panslavismului, era plin de insolență și adesea vulgar. Occidentul hipnotiza lumea rusă burgheză, prin lansarea pe piața de consum spiritual a unor noi mituri doctrinare care își propuneau să recupereze spectaculos veacurile „obscurantismului religios". Cu un simț aparte, autorul își dă seama că în spatele acestor discursuri agnostice mocnește o stare de spirit ce va modifica istoria creștină. Dincolo de granițele bunului simț, în lumea libertinajului conceptual și al transferului ideologic, lumea rusă este avidă de paradoxuri superficiale ce vor modifica mentalitatea condiției umane. Într-un fel, prin această atitudine apologetică, Leontiev îl devansează temporal pe Spengler, demistificând eurocentrismul de proveniență ocultă și amplificând axiologic culturile naționale.

Încă din debutul lucrării se vădește o replică energică și bine așezată, la tot ceea ce altera naturalețea și cumințenia tradițiilor slavo-creștine. În acest sens, autorul propune în mod direct bizantinismul ca tipologie vindicativă care să soluționeze criza spirituală în care intrase Rusia începând cu reformele ideologice ale lui petru cel Mare. Contrar celor propovăduite de cercurile culturale occidentale, de tip francmasonic, bizantinismul apare în fața noastră ca un plan sever al unui edificiu vast și solid. De exemplu, știm că în plan politic bizantinismul înseamnă autocrație, că acestuia îi corespunde în plan religios un creștinism care se deosebește, sub diverse aspecte, de Biserica occidentală, de erezii și de schisme. În plan moral, știm că idealul bizantin nu cunoaște conceptul elevat și, în multe cazuri, exagerat al personalității terestre a omului, concept introdus în istorie de către feudalismul germanic. Avem cunoștință și de înclinația idealului moral bizantin spre deziluzie în tot ceea ce este pământesc, de scepticismul său în ceea ce privește fericirea, fermitatea purității personale, atitudinea noastră față de atingerea perfecțiunii morale aici, pe pământ. Mai știm că bizantinismul (și, în general, creștinismul) refuză orice speranță în bunăstarea universală a popoarelor și că, dimpotrivă, aceasta constituie cea mai radicală antiteză a ideii cosmopolite, înțelese în sensul de egalitate universală pământească, libertate universală pământească, perfecțiune și satisfacție universală.

Istoria lumii, văzută din perspectivă creștină, este esențialmente istoria sfântă, cea a faptelor minunate ale lui Dumnezeu în decursul timpului, punct de convergență între umanitatea creatoare și providența harică. La antipod, în vecinătatea autorului, se face simțită alterarea istoriei prin atomizarea excesivă a posibilităților omului. Marxismul, cu a sa scleroză a libertății, începe să se întrevadă și să seducă superficialitatea gnozei umane. Omul se instituie ca valoare supremă, marginalizând, prin contradicție absolută, pe Dumnezeu. A-l recunoaște pe Creator este degradant și înjositor, și deci, a-l respinge este condiția esențială a adevăratului umanism. Soluția reacordării principiilor care au dat forță și strălucire Bizanțului istoric înseamnă, în fapt, o revitalizare a energiilor popoarelor slave, mereu în căutare de înnoire. Leontiev atrage însă atenția că: *„în ceea ce privește istoria bizantină, este important de notat că noțiunile despre Bizanț, răspândite în rândurile publicului nostru cult, sunt însă incredibil de false, absurde, unilaterale și superficiale. Știința noastră istorică este și acum imatură și lipsită de autonomie"* (***p. 19***). Prin această afirmație „scandaloasă" se scoate la iveală una din carențele de bază ale așa-zișilor democrați, gata oricând să stigmatizeze tot ceea ce s-ar împotrivi propriilor principii. Această opulență este rodul unui delir fanatic și vetust, care va absolutiza democrația și umanismul corolar acesteia, drept unica șansă de perpetuare a lumii.

Autorul nu se teme să-și provoace adversarii, menționând că în mediul rural, încă se mai găsește o stare de spirit ideală și sfântă, care a menținut cu frumusețe și străjnicie fiorul bizantin. Viața rurală este un tip de civilizație – efectul genial al lucrării creștine. Acest mod de viață, ridicat de Leontiev la rang de principiu, poate constitui un arhetip salvgardant în măsură să combată promiscuitatea liberală și amenințarea revoluției proletare. Poporul rus este privit în această lucrare cu mult spirit critic, fiindu-i demistificate marile erori cu care s-a însoțit în istorie. În multe situații, în care a încercat să se salveze etic, această „țară sălbatică" a eșuat, sfârșind în a-și programa o cazuistică socială adesea formală și ridicolă. De aceea, familia rusă este doar un ideal, în rest ea nefiind decât un stereotip fragil, fără temelii solide. Din acest exces de superficialitate s-a născut celebrul nihilism rusesc, care a primenit terenul social pe care mai târziu se va implementa comunismul ateu. Și în acest caz, ideea creștină

Diac. Cătălin DUMITREAN

și realismul principiilor sale religios-morale, făcute practice prin sintagma bizantină, este mărturisită ca unică soluție pentru viitor, căci *„dacă, de exemplu, unii slavofili cunoscuți au avut norocul să crească în familii rusești realmente solide, aceasta a depins în primul rând de faptul că aceste familii erau profund ortodoxe; în orice caz, nu avem dreptul logic să credem că tot ceea ce iubim și apreciem se întâlnește întotdeauna și la ceilalți. În acest sens, mă întrebam eu, rus în totalitate: Ce este familia fără religie? Ce este religia fără creștinism? Ce este creștinismul, în Rusia, fără regulile, formele și uzanțele ortodoxe – adică fără bizantinism?"* (*p. 29*).

O idee care revine obsedant în gândirea lui Konstantin Leontiev este modul în care substanța unei civilizații afectează identitatea națională. În acest sens, popoarele occidentale nu au suportat exigențele creștinismului integral al sinoadelor ecumenice, deoarece multe dintre ele erau extenuate de civilizația antică. Există, în această lucrare, o metafizică spontană și efervescentă, care dispune în ierarhii anumite moduri de viață și tipuri de civilizație. Până la urmă, toată această meditație pare a fi un exces de sinceritate, rostul unor suferințe și căutări spirituale deosebit de profunde. Propriu-zis, Leontiev nu este un antimodern. Critica sa obiectivă este propice dezvoltării unei cercetări morfologice a istoriei. În marea înserare a istoriei ruse, veghea sa pare a fi rezultată din refuzul oricărui compromis cu „veacul", fapt pentru care autorul îl premerge pe Soljenitzin. prezența operei sale într-o lume controversată e semnul special că Dumnezeu încă mai lucrează prin „profeți" și „nebuni" care să certe „cumințenia dreptului".

Diac. Cătălin DUMITREAN – Sibiu

Nevoia permanentă de sacralitate

Recent, pr. prof. dr. ***Sorin Cosma*** a îmbogățit patrimoniul cercetării eticii filosofice și al moralei creștine prin publicarea unui valoros studiu purtând un titlu elocvent: ***Cumpătarea în etica filosofică antică și în morala creștină – o încercare de sofrologie creștină*** (Editura Helicon, Timișoara, 1999, 439 p.).

Cartea se înscrie în seria marilor lucrări de sinteză ce abordează problematica generală a omului ca ființă cosmică, rațională și morală în aspirația sa spre desăvârșire, autorul având în orizontul analizei îndeosebi ființa umană în contextul complex și contradictoriu al societății moderne.

Dacă marii gânditori ai secolului nostru au reflectat într-o bogată și diversificată eseistică condiția dramatică a omului intrat în vârtejul unei lumi desacralizate și înstrăinate de sine printr-o goană perpetuă de confecționare și acumulare de obiecte până la reificare (adică lucrurile devenind fetiș și ultimă rațiune de a fi a omului), individul neantizat ajungând chiar la angoasa absurdului, autorul cărții de față nu se mulțumește numai cu o abordare constatativă, descriptivă, a realității, ci își propune ca obiect de analiză un remediu terapeutic, un îndreptar de ordin spiritual și etic, eficient în prevenirea, tratarea și tămăduirea respectivei maladii morale, având ca reper permanent gândirea teologică creștină. Mai precis, lucrarea își propune și realizează fundamentarea, în toată amploarea , a conceptului de sofrologie creștină, având ca bază bogatul termen în semnificații numit de gânditorii antici *sophrosyne*.

Studiul dr. *Sorin Cosma*, după o pertinentă analiză a mai vechilor și mai noilor căutări a modalităților de evitare a relelor (fizice și morale) ce pot stăpâni ființa umană, demonstrează convingător (pe spații ample și cu mijloace variate) că drumul, calea ideală în dobândirea echilibrului vital, moral și spiritual al omului este asimilarea organică între conștiință a tuturor laturilor încorporate în sfera lui *sophrosyne*. În traducere liberă și aproximativă de cumpătare, *sophrosyne* presupune în conținutul său polisemic, o serie de virtuți din cadrul moral creștin (credința, iubirea, milostenia, speranța, prietenia, răbdarea, smerenia, pocăința etc.), toate însumate în sufletul uman producând acea stare ideală de armonie, de echilibru, de sănătate sufletească și trupească. Concomitent, în ipoteză antinomică, tratate în antiteză, se află păcatele necumpătării, ale excesului, efecte ale lipsei de sacralitate (lăcomia, desfrânarea, mânia ș.a.).

Prin întregul său demers, acest studiu ne convinge că pentru găsirea liniei mediane, a ehilibrului între antiteză, spre a ajunge deci la perfecțiunea naturii avem nevoie, în permanență de sacralitate, ca „meseria" dătătoare de longevitate și împăcare.

Stăpânind competent instrumentul modern al cercetării științifice în organizarea unui imens material de referință circumscris problematicii, apelând permanent în formarea concluzionărilor la abordarea interdisciplinară, înscriind contextual prin articulări organice, argumente teologice, filosofice, antropologice, medicale, de etică, sociologie, psihologie etc., autorul are o expunere clară, de aleasă emoție, operând cu arhetipuri și apelând la etimonuri pentru lămurirea semantică a unor categorii filosofice, teologice, morale, încât cartea părintelui profesor *Sorin Cosma* rămâne un valoros îndreptar de conduită morală și spirituală și de sănătate trupească.

Prof. Petru Călin

ICONOSTASUL BISERICII „*ADORMIREA MAICII DOMNULUI*“ DIN ORAVIȚA (1780-1784)

Înainte de a prezenta frumusețea dar și autenticitatea iconostasului din lemn sculptat al Bisericii Ortodoxe Române din Oravița Montană se cuvine să facem câteva *precizări istorice* în care această capodoperă de arhitectură bisericească interioară a apărut în vreme. Acest iconostas nu este deloc un produs al întâmplării sau al unui „moft artistic“ așa cum mulți neavizați s-au pronunțat în timp, ci este produsul unui curent artistic ce la sfârșit de secol XVIII și început de XIX avea să se producă în toată splendoarea lui în această Vale a Carașului, dar și în restul Banatului.

În *Statistica bisericilor din Eparhia Caransebeșului din anul 1757*, majoritatea bisericilor parohiale, inclusiv a celor mănăstirești erau construcții din lemn, modeste ca înfățișare, ca stil arhitectonic. Cu excepția bisericilor din Oravița Română „*Sf. Prooroc Ilie*“ (1743) și „*Pogorârea Sf. Duh*“ din Vărădia (1754) – care s-au realizat din piatră și cărămidă, toate celelalte biserici din această zonă au purtat amprenta unei modeste concepții arhitecturale, determinată desigur de mijloacele extrem de simple ale credincioșilor din acea vreme.

Deodată cu încheierea războiului dintre turci și austrieci (1737-1739) prin pacea de la Belgrad și așezarea unui climat cât de cât propice unei dezvoltări armonioase, mai ales că zona aceasta a oferit din plin acest lucru și în domeniul artei avea să se observe o anumită revigorare dar și un nou stil de exprimare, anume cel baroc.

Începând cu a doua jumătate a sec. al XVIII-lea acest fapt devine evident, astfel, că din punct de vedere bisericesc barocul va fi un mod de exprimare aproape pretutindeni. Neoclasicismul din pictura bisericească nu va face altceva, decât să completeze un stil arhitectonic în cel mai curat limbaj european. Libertatea de exprimare este vizibilă, elementul ermineutic lipsind aproape cu desăvârșire, atât în arhitectură, cât și în pictură. Acestor două elemente componistice din ansamblul unei biserici avea să le urmeze și sculptura elementelor de mobilier bisericesc și, în mod special, iconostasul bisericilor.

Toate aceste elemente ale culturii europene n-au înstrăinat ideea de autenticitate a elementului ortodox, ci dimpotrivă i-au adus un plus de noutate, care avea să devină ulterior demn de admirat.

Stilul neoclasic care apărea în această perioadă nu a făcut altceva decât să ne așeze alături de alte școli ale neoclasicismului care în perioada respectivă făcea furori în întreaga Europă. Un studiu cu privire la această dimensiune cred că s-ar impune din partea multor cercetători în domeniul Istoriei Artelor la români.

Iconostasul din biserica „*Adormirea Maicii Domnului*“ din Oravița se înscrie în acest curent al neoclasicismului prezent în zona Oraviței cu tot ceea ce înseamnează în arta creștină: eleganță, profunzime, armonie și unicitate.

Atunci, când *Hagi Nicolae Dimitrie* – ctitorul bisericii din Oravița Montană – avea să înceapă zidirea acestei biserici, sigur, avea certitudinea unei realizări de excepție, care peste ani avea să se regăsească în emblematica acestui oraș. Vizitatorul, prezent pentru prima dată sub cupola acestei biserici va găsi o lume unică în care frumosul îmbinat cu bunul simț artistic este la el acasă. Privirea lui este însă captivată de ceea ce îl va întâmpina dintru început și anume iconostasul bisericii.

Extrem de armonios, cu elemente sculpturale de mare finețe, cu îmbinări, care nu se văd, dar se simt, cu acel joc de lumini și umbre, toate datorate executantului, iconostasul oferă în ansamblul lui o carte deschisă în care vizitatorul se simte contemporanul lui Solomon.

Executat la Viena – se pare că pentru biserica din Răcăjdia – (Supoziția aparține lui *Dr. Viorel Tigu*, doctor în Istoria Artelor), acest iconostas a poposit definitiv în această biserică pentru faptul, că cei ce l-au comandat, răcăjdienii, nu aveau banii necesari în vederea achiziționării lui. Așa se pare că a ajuns la Oravița unde acest iconostas și-a găsit locul potrivit. Această piesă sculpturală este printre puținele care păstrează – în construcția lui – elementul de erminie picturală. Cu cele patru registre ale sale în care sunt expuse icoanele adecvate unui iconostas, plus cel de-al cincilea registru – crucea mare înconjurată de icoanele Sf. Ev. Ioan și a Maicii Domnului, această tâmplă devine etalon vis a vis de alte realizări similare.

Dacă în multe alte biserici iconostasele din lemn nu au această proporție, foarte importantă dealtfel, acest fapt se datorează în principal necunoașterii artei bisericești de către cei în cauză, ori lucrul acesta nu s-a întâmplat la Oravița.

Pictura care împodobește această operă de artă se pare că a fost executată de către *Arsenie Petrovici*, cel ce a pictat și biserica în ansamblul ei. Supozițiile, că *Dimitrie Turcu*, sau *Nicolae Hașca* ar fi lucrat la acest iconostas nu sunt plauzibile, prin simplul fapt, că maniera de lucru a celor doi este total diferită de aceea a lui *Arsenie Petrovici*. Că eventual au lucrat la vreo restaurare a acestei biserici – inclusiv a iconostasului – este posibil, mai ales că se știe faptul, că *Dimitrie Turcu* fiind foarte tânăr a lucrat în această biserică, dar ca ucenic al lui *A. Petrovici*.

Că lucrurile stau sub această formă o dovedesc următoarele aspecte:

În anii 1988-1989, când am lucrat efectiv la restaurarea acestei biserici alături de renumiții oameni de artă *Prot. Ioan Neagoe* din București (+1992) și *Dr. Viorel Tigu* din Timișoara, am putut observa că figurile reprezentate în pictura din biserică, din punct de vedere anatomic au o mare calitate în respectarea acestui principiu foarte important în iconografia bisericească. Finețea execuției, jocul umbrelor pe fundal aparțin unui artist bine instruit, care era la curent cu școala de pictură europeană.

Arsenie Petrovici avea aceste calități, cum nu foarte mulți pictori le-au etalat. Ca un exemplu în acest sens îl constituie, bunăoară, cele două icoane aflate pe iconostas – între multe altele – *icoana Adormirii Maicii Domnului* (aflată deasupra ușilor împărătești) și *icoana Sf. Ierarh Nicolae* (în partea stângă a iconostasului). Felul cum au fost reprezentate aceste icoane date ca exemplu reprezintă o mare realizare artistică. Mă îndoiesc, că un aparat de fotografiat, oricât de perfecționat ar fi ar putea reprezenta – pe lângă imagine – expresia interioară pe care pictorul a așezat-o în lucrarea lui. Pentru zona noastră o asemenea expresivitate este întâlnită doar în maniera de lucru a lui *Nicolae Popescu*. (Biserica din Oravița Română – „*Sf. Prooroc Ilie*“).

⇨

Prot. Ioan Văran

⇨ Prezenţa predominantă a roşului pompeian şi a albastrului de Boemia, indică încă o dată prezenţa în această lucrare a unui artist bine instruit şi pus la curent cu ceea ce se petrecea atunci simultan în Europa.

Poleirea cu foiţă de aur de 22 de carate în anul 1936 de către meşterul zlătar *Eugen Spang* din Timişoara avea să-i dea o nouă imagine, imagine care se păstrează până în ziua de astăzi. Lucrarea de restaurare şi conservare a iconostasului făcută în acel an de meşterul zlătar s-a bucurat de asistenţa autorizată a unuia dintre cei mai dotaţi oameni ai Banatului din punct de vedere cultural, *Dr. Ioachim Miloia*, care a restaurat pictura bisericii în acea vreme. *Ioachim Miloia*, arheolog şi doctor în istoria artelor al Academiei de belle arte din Roma, doctor în litere şi filosofie tot la Roma s-a plecat cu o mare atenţie asupra acestei lucrări, fără a interveni în fondul execuţiei ei. La ultima restaurare s-a putut observa acest lucru, pelicula de culoare a fost tot cea originală, liniile, inclusiv chipurile prezente în icoane au fost tot cele ale primului executant şi aşa au şi rămas.

Ceea ce iarăşi trebuie reţinut este faptul că, multe dintre elementele decorative din structura iconostasului, cu referinţă la capiteluri şi vrejurile ornamentale le găsim în structura de ornamentaţie a *Teatrului Vechi din Oraviţa*. Cu siguranţă, faptul că cei doi ctitori ai celor două monumente istorice din oraş fiind rudenii, amprenta acestei legături se regăseşte şi în cele două obiective importante ale acestui oraş fără de care Oraviţa n-ar mai fi locul în care arta, cultura în general şi-au dat mâna cu acest loc nu doar pentru un timp oarecare, ci pentru totdeauna.

(Din ***Monografia Protopopiatului Ortodox Român Oraviţa – Istorie şi actualitate***, pregătită pentru tipar)

Prot. Ioan Văran,
Oraviţa

***NOTA REDACŢIEI**: Salutăm cu bucurie osteneala intelectuală a P. C. Prot. I. Văran, familiarizat cu valorile intelectuale ale Bisericii, şi care se descoperă mereu pe sine, descoperind valenţele existente în tezaurul nostru ortodox din această parte a simţirii româneşti numită Oraviţa. Opinăm că astfel aducem cuvenita preţuire intelectualităţii şi credincioşilor din această parte a României dintotdeauna care dau glas chemării proto-păstorului lor.*

Taina durerii

Cu taina durerii
Apăsându-I trupul gol,
L-am răstignit
Pe crucea neagră şi rece.
Cu taina durerii
Apăsându-I sufletul,
L-am ucis
Pe Cel făr' de păcat.
Cu ură cruntă
I-am batjocorit trupu-I sfânt.
Cu ţepii durerii
Rănindu-I fruntea albă de mort
Hristos s-a sacrificat pentru noi.

Aripi

Doamne,
Ridică la cer
Crucea neagră
A păcatelor mele.
Doamne,
Ridică la cer
Suferinţa
Ce-mi apasă
Trupul slab
Eliberează-mă !
Fă, Doamne
Să-mi crească
Aripi de înger.

Înger trist

*Cândva,
Mi-am rănit
Îngerul cel bun.
L-am alungat
Şi l-am batjocorit.
I-am rupt aripile
Si l-am blestemat.
I-am zdrobit inima
Şi cu sânge,
Veşmântul imaculat
I-am murdărit.*

*Peste ani,
Mi-am plecat
Smerit capul
În faţa lui Crist.
Cu inima curată
Acum, te rog,
Întoarce-te la mine
Înger trist.*

*Poezii ale elevei **Delia-Carmen Albulescu,**
Cl. a XI-a D,
Liceul „Traian Doda",
Caransebeş, laureată a concursului „TINERE CONDEIE" – 1999*

PE URMELE MÂNTUITORULUI ÎN ȚARA SFÂNTĂ (IV)

MUNTELE MĂSLINILOR (*ELEON*) – numit și *Muntele Înălțării Domnului la cer*, așezat în răsăritul Ierusalimului (2 km), loc ce rămâne veșnic în istoria creștinismului, înalt de peste 800 m deasupra Mării Mediterane. Locul acestui munte este prielnic creșterii măslinilor, fapt pentru care este numit „al Măslinilor" (în grecește „Muntele Eleon"). Pe fața acestui munte vedem următoarele ***locuri sfinte***:

MĂNĂSTIREA *SFÂNTA MARIA - MAGDALENA* – este o mânăstire rusească de călugărițe, construită în stil specific rusesc. Muntele Măslinilor are trei culmi, pe una din ele fiind așezată această mânăstire. În trecut erau 80-100 călugărițe. În prezent, mai sunt aproximativ 35 de maici.

MÂNĂSTIREA FRANCISCANĂ *„DOMINUS FLEVIT"* (*„Domnul plânge"*) – este locul unde Mântuitorul a plâns pentru necredința Ierusalimului și a profețit apropiata lui dărâmare, precum și sfârșitul lumii. Aici a fost o biserică ortodoxă bizantină încă din sec. IV – distrusă de perși în anul 614. Cruciații au ridicat altă biserică, dar care mai târziu s-a ruinat. Actuala capelă este mai nouă. *Capitolul 24 de la Matei* se referă la acest loc.

MÂNĂSTIREA *„PATER NOSTER"* (*„Tatăl nostru"*) – este catolică, cu aproximativ 50 de călugărițe „carmelite" din Franța. Acest ordin de călugărițe stau închise în chiliile lor toată viața. Nimeni nu poate vorbi cu ele. Rugăciunea este preocuparea lor principală și duc o viață foarte aspră. Mânăstirea este importantă și ne aduce aminte de Hristos care ne-a învățat rugăciunea *„Tatăl nostru"*. În interiorul curții mânăstirii, pe pereții ei este înșiruit, sub formă de panouri, textul rugăciunii *„Tatăl nostru"* în 35 de limbi, inclusiv în limba română; textul este așezat în interiorul bisericii mânăstirii pe peretele din strana dreaptă. Doi preoți fac slujbele în biserica acestei mânăstiri.

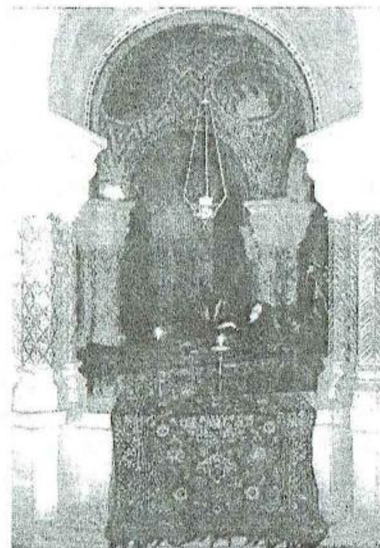
ALTARUL *ÎNĂLȚĂRII DOMNULUI* – ne spune că în sec. IV – Sfânta Elena (mama împ. Constantin cel Mare) înalță un mic altar în formă octogonală, în interiorul căruia este adăpostită o piatră de pe care Mântuitorul Hristos S-a înălțat la cer, piatră pe care credincioșii din evlavie o cinstesc prin închinare și sărutare. Tradiția ne spune că pe această piatră se văd urmele picioarelor lui Hristos care s-au imprimat în piatră când El S-a înălțat la cer și stă de-a dreapta Tatălui (*Luca 24, 50-52*). Locul acesta este cinstit nu numai de creștini, ci chiar și de musulmani. La *sărbătoarea Înălțării Domnului*, după slujba Vecerniei din ajun, ortodocșii fac o procesiune de aici până în *Mica Galilee*. Ca loc de închinare aparține tuturor religiilor creștine.

MÂNĂSTIREA ORTODOXĂ *ELEON* – se află pe platoul Muntelui Măslinilor, de unde se poate privi și vedea întreg Ierusalimul și chiar mai mult. Mânăstirea este pe locul unde Sfânta Elena a înălțat prima biserică (326-333). În anul 614 a fost distrusă de perși. Abia în anul 1875 Biserica Ortodoxă Rusă a cumpărat acest teren (circa 10 ha) și a înălțat aici o mânăstire de călugărițe, una dintre cele mai mari și bine organizată din Ierusalim, cu hramul *„Înălțarea Domnului"*. Se spune că pe Muntele Eleon și în împrejurimi, în epoca primară a creștinismului exista un număr foarte mare de mânăstiri. **Biserica Mânăstirii Eleon** are două ***„paraclise"***: unul al *„Aflării Capului Sf. Ioan Botezătorul"* și altul al *„Sf. Filaret cel Milostiv"*. Soborul Mânăstirii Eleon este format din 80 călugărițe rusoaice și de alte naționalități, dintre care 6 sunt românce. Cele românce citesc la slujbă în limba română, iar stareța mânăstirii se declară mulțumită că fac ascultare și arată dragoste în tot ceea ce fac. Toate cele 6 maici românce au peste 75 ani, iar una dintre ele (Vera Preotu) avea în anul 1980, 112 ani, fiind cea mai în vârstă dintre toate călugărițele din Țara Sfântă.

MICA GALILEE – este la distanță de aproximativ 500 m de Mânăstirea Eleon. Aici S-a arătat Domnul ucenicilor Săi după Înviere, după cum a spus îngerul Mariei-Magdalena (*Matei 28, 7*). La Mica Galilee este o livadă de măslini, cu clădiri modeste dar bine întreținute și o biserică mai mică, dar de o frumusețe neîntrecută mai ales în interiorul ei (cu pictură și mobilier sculptat). La Mica Galilee este *sediul de vară al Patriarhiei Ortodoxe din Ierusalim*.

GRĂDINA GHETSIMANI – este locul cel mai potrivit de rugăciune și cel mai preferat de Mântuitorul Iisus Hristos. Prin mijlocul grădinii trece pârâul Cedrilor. Grădina este mare, de aproximativ 20 ha. Partea cea mai mare din grădină este în posesia Bisericii Ortodoxe, mai puțină suprafață aparținând Bisericii Romano-Catolice. În grădina Ghetsimani există un prim loc de închinare:

MORMÂNTUL MAICII DOMNULUI – care se află în nordul grădinii, în subteran, într-o biserică măreață, în formă de cruce, unde se ajunge coborând 48 de trepte. La a 22-a treaptă, în partea dreaptă, se află *mormântul Sf. Părinți Ioachim și Ana*, iar în stânga, *mormântul Dreptului Iosif* – protectorul Maicii Domnului. Coborând în continuare, găsim *biserica de pe Mormântul Maicii Domnului*, loc sfânt unde zilnic se oficiază Sfânta Liturghie. Aici au altare de slujbă și slujesc: ortodocșii, armenii, copții și catolicii. Mormântul Maicii Domnului este un loc sfânt, mult vizitat de diferiți închinători creștini de pe toate meridianele pământului, el fiind în imediata vecinătate a șoselei ce duce din Ierusalim spre Ierihon, peste drum de locul uciderii cu pietre a Sfântului Ștefan, primul martir creștin.

⇨

Prot. Dimitrie Grama

PEŞTERA GHETSIMANI – numită de catolici şi *Peştera Agoniei* este la 40 m distanţă de Biserica Adormirii Maicii Domnului. Ea este în grija catolicilor şi este destul de mare, lungă de 17 m. şi lată de 9 m, cu două altare, unul la răsărit care, ne aduce aminte de locul unde au adormit ucenicii, iar altul la sud, de locul unde S-a rugat Mântuitorul. (Matei 26, 36-45).

BISERICA NAŢIUNILOR – În zona cu biserica

Mormântului Maicii Domnului şi Peştera Agoniei, spre Muntele Măslinilor, se află, cam la 100 m, locul unde Iuda l-a vândut pe Hristos Mântuitorul (*Matei 26, 47-50*). Aici există 8 măslini foarte mari, de circa 2m diametru, deosebiţi ca mărime de ceilalţi, despre care se presupune că sunt de pe vremea Mântuitorului. În această biserică se află o „piatră originală" peste care, încă în sec. IV a fost construită o biserică, dar care a rămas în ruină, iar Biserica catolică a zidit în anul 1924 o biserică, cu concursul a 12 ţări catolice, numită *„Biserica Naţiunilor"*. Aici se află piatra originală, unde Hristos S-a rugat: *„... Să treacă paharul acesta de la Mine..."* (*Matei 26, 39*).

BISERICA SF. ARHIDIACON ŞTEFAN – se află tot în spaţiul grădinii Ghetsimani, la o distanţă de 100 m de Mormântul Maicii Domnului. Ea ne aminteşte de primul martir creştin, Arhidiaconul Ştefan. Aici Sfânta Elena a ridicat o biserică, dar care din cauza numeroaselor invazii îndreptate asupra locurilor sfinte, din ea nu se mai păstrează nimic. Locul era marcat printr-un mic paraclis, în locul căruia, în anul 1967 s-a ridicat actuala Mânăstire greacă-ortodoxă, cu 4 etaje, care în anul 1972 a fost sfinţită. Interiorul este de o curăţenie şi frumuseţe deosebită, cu pictură şi sculptură în lemn de chiparos. Din lipsă de preoţi, în biserică nu se slujeşte decât la hram. Două surori de mânăstire venite din insula Cipru, au grijă şi întreţin biserica, care se găseşte la etajul al 4-lea.

VALEA LUI IOSAFAT – este o vale mai adâncă, care se întinde de la nord spre sud şi desparte Ierusalimul Vechi de Muntele Măslinilor (Eleon). Prin mijlocul acestei văi trece pârâul Cedrilor (Chedron), permanent uscat în vreme de vară, numai iarna având puţină apă. Unii din Sfinţii Părinţi susţin, potrivit textului (*Ioil 4, 2*), că aici în Valea Iosafat va avea loc *„judecata de apoi"*. Nu este de mirare, deoarece pe ambele versante ale văii sunt „cimitire" pline de morminte. La dreapta cimitirului musulman, iar la stânga spre Muntele Măslinilor este cimitirul evreesc. În apropierea acestor locuri, spre Valea Iosafat se află şi locul numit *„Locul Sângelui"* numit şi *„Ţarina Olarului"*. Acest loc a fost cumpărat de iudei pentru înmormântarea străinilor, pe cei 30 de arginţi cu care L-a vândut Iuda pe Domnul. Locul acesta acum este gol, aşezat în pantă, cu multă piatră, fără construcţii şi trist la privelişte.

LACUL SILOAM – tot aici în vale unde curge apa este acest lac, la care Mântuitorul a trimis pe orbul din naştere să-şi spele ochii, care îndată a văzut (*Ioan 9, 1-41*).

BISERICA POCĂINŢEI SFÂNTULUI PETRU – este aşezată chiar la coborârea în Valea lui Iosafat, la marginea muntelui Sion. Sub biserică este o criptă şi o peşteră mai mare, numită *„Peştera pocăinţei lui Petru"*, unde Sf. Ap. Petru a intrat şi a plâns cu amar, după a treia sa lepădare de Hristos.

În sec. IV, peste această peşteră, primii creştini au înălţat o mică biserică, pe care perşii, în anul 614 au dărâmat-o. Cruciaţii au reconstruit biserica, dându-i-se denumirea de *„Sfântul Petru de la cântatul cocoşului"*.

În prezent, slujitori în această biserică sunt călugării franciscani. Se crede că pe acest loc a fost casa lui Caiafa.

În această peşteră s-a dus şi, cuprins de regret şi-a plâns păcatul, cel mai în vârstă şi mult preţuit de Hristos, Sf. Apostol Petru care, la *Cina cea de taină* mărturisise că: *„Chiar toţi de s-ar sminti de Tine, eu niciodată nu mă voi sminti"* (*Matei 26, 33-35*).

MORMÂNTUL ÎMPĂRATULUI ŞI PROOROCULUI DAVID – David este din neamul din care se trage Iisus Hristos după trup. Mormântul este aproape de foişorul Cinei celei de Taină, loc iarăşi mult vizitat de mulţime de credincioşi: creştini, evrei, musulmani. Clădirea este o sinagogă, asemănătoare unui cavou ce se înalţă în formă semicilindrică, acoperit cu catifea de culoare neagră, pe care sunt marcate semnele cultului mozaic, unde se oficiază rugăciuni, iar credincioşii lor pun lumânări şi se roagă.

David, strămoşul lui Hristos, părintele evreilor, cel care a scris *„Psaltirea"*, tatăl înţeleptului Solomon, învingătorul lui Goliat şi a filistenilor, este aici înmormântat. De la el ne-a rămas renumitul psalm 50 – *„Miluieşte-mă Dumnezeule, după mare mila Ta!..."*.

(va urma)

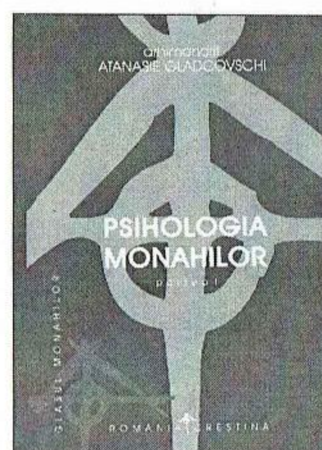
Prot. Dimitrie Grama

Librăria Diecezană – *BUCURII EDITORIALE*

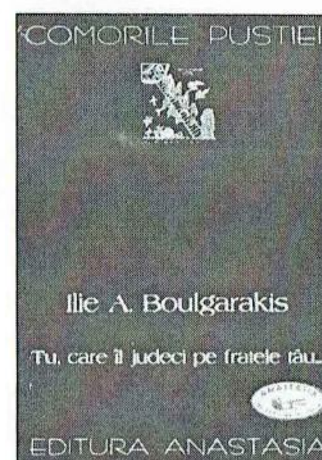

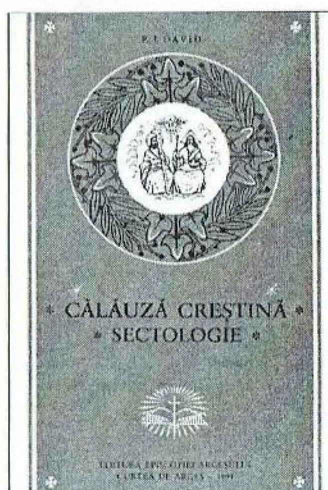

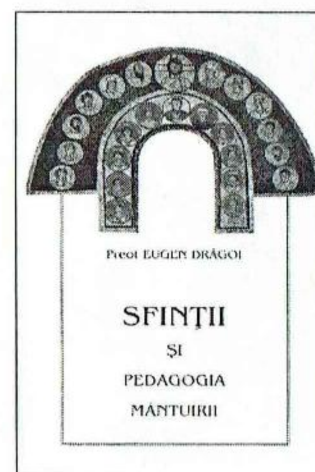

Ο ΠΡΟΦ ΗΛΙΑΣ